Bir Süre Yere Paralel Gittikten Sonra

BARIŞ BIÇAKÇI

0618640
ASE
640 ASE

iletişim

BARIŞ BIÇAKÇI 1966'da Adana'da doğdu. Hüseyin Kıyar ve Yavuz Sarıalioğlu ile birlikte Ocak 1994 ve Ekim 1997'de iki şiir kitabı yayımladı. İletişim Yayınları'nca yayımlanan diğer kitapları: *Herkes Herkesle Dostmuş Gibi* (2000), *Veciz Sözler* (2002), *Aramızdaki En Kısa Mesafe* (2003), *Bizim Büyük Çaresizliğimiz* (2004), *Baharda Yine Geliriz* (2006), *Sinek Isırıklarının Müellifi* (2011).

İletişim Yayınları 1306 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 174
ISBN-13: 978-975-05-0585-0
© 2008 İletişim Yayıncılık A. Ş.
1-6. BASKI 2008-2012, İstanbul
7. BASKI 2013, İstanbul

EDİTÖR Murat Gültekingil
KAPAK Suat Aysu
KAPAKTAKİ SERAMİK PANO Münevver Bıçakçı
UYGULAMA Hüsnü Abbas
DÜZELTİ Defne İpek
BASKI ve CİLT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064
Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11
Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721
Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BARIŞ BIÇAKÇI

Bir Süre Yere Paralel Gittikten Sonra

iletişim

İÇİNDEKİLER

Eşkenar Cehennem 7
Bana Anneni Ver 15
Şimdi Beni İyi Dinle 17
Ufak Bir Hayat Belirtisi 19
Şarkının Ellerinde 23
Yaşlıca Bir Kadın 25
Bunu Sen mi Yaptın? 29
Ağrıyan Yeri Ovmak 31
Yüzeyde Kalmaya Çalışan Nanna 35
İş Makinesi 39
Hatırlamak Yalnız Bırakır 43
Konuşmuyorlar 47
Kaybettiren Oyun Sonları 53
Babamız Nerede? 57
Boşluk 63
Bir Düşünceyi İter Gibi 65

Karşı Komşu 67
Umut Gibi İnsanlar 71
Pazartesi Sabahı 73
Öyle Olsun 77
Cumartesi 81
Delirmiyorum, Yalnızca Acı Çekiyorum 85
Bir Roman Tasarısı 89
Ruhsal Çözümleme 91
Narlılar Köyü'nde Sessizlik 93
Başak Resim Yapıyor 97
Bir Çift Ayakkabı 99
Gazete Haberi 103
Pır Diye Havalanan Serçeler 107
Kapanma Vakti 109
Bilgi Yarışması 111
Belediye Otobüsünde 115
Kedi Bakıcısı 119
Deniz Gibi 123
Yolun Sonuna Doğru Haklı Çıktı Dostoyevski 127
Uykunun Yaza Açılan Kapısı 133
Böğürtlen Topluyorlar 135

Eşkenar Cehennem

Akşam yemeğinden sonra annemle bulaşıkları kaldırıyor, ortalığı toparlıyorduk. Annem "Hiç olmazsa kadıncağızın yaşlı annesi..." diye konuyu yeniden açınca, "Hayır anne!" diye bağırdım, çünkü bu saçmalığa bir son vermek gerekiyordu. "Hayır diyorum sana, hayır!" Süngeri olanca gücümle pencerenin önündeki menekşeye doğru fırlattım. Zavallı çiçek köpük içinde kaldı.

"Milletin iyilik meleği kesildin yine!"

Bir elim boğazımda sımsıkı, diğerinin ucundan yere köpük damlıyordu.

"Ama ben iyilik falan yapmak istemiyorum. Anladın mı anne!" Elimi boğazımdan çektim, yumruk yapıp şakağıma vurmaya başladım. "Anlıyor musun?" Sonra, "Öldüyse öldü!" dedim, "Kurtulmuş işte! Ben de ölsem de kurtulsam!"

Annem telaşla salon tarafını gösterip birkaç kez sus işareti yaptı, sanki salondakilerin umurundaydı; onda kesin tik olmuş artık bu hareket, babamın olduğu yeri gösterip sus işareti yapmak. Kendini toparlayınca bana yaklaştı, omzuyla şöyle bir itip menekşe saksısının arkasına düşen süngeri

aldı. Hiçbir şey olmamış gibi bıraktığım yerden lavaboyu ovmayı sürdürdü. Ellerinin kızarıklığının yavaş yavaş kollarına, omuzlarına, oradan da yüzüne tırmandığını görebiliyordum.

Ne yapacağımı bilemeden ayakta öylece annemin yanında durdum. Süngeri musluğun altına tutmasını, akan suyu eliyle lavabonun içinde gezdirmesini seyrettim. Mutfaktan çıktım. Çıkarken arkamdan "Terbiyesiz, saygısız şey!" dediğini işittim. Bir şeyler daha dedi, ama söyledikleri buzdolabının üzerindeki televizyonun gürültüsüne karıştı.

Bu evde her şey böyle zaten, birbirine karışmış ve benim sürekli midem bulanıyor. Annem hayatımız güllük gülistanlıkmış gibi başkalarının sorunlarıyla ilgileniyor, her köşesini zebanilerin tuttuğu evin cehennemliğini görmüyor. Aklı fikri temizlik. Her gün iki kez eşiği siliyor, eve girerken pantolonlarımızın paçalarını kıvırmamızı istiyor. Ama zebaniler yerinde duruyor. Ağabeyimle babamın gizli anlaşmaları, kaş göz işaretleri, gülüşleri... Bana sordukları tek şey üniversite sınavına çalışıp çalışmadığım. Kaç senedir bunu soruyorlar. Hayır çalışmıyorum ve tanımadığım bir kadınla torunuymuş gibi konuşma düşüncesi beni çıldırtıyor. Üstelik torun ölü.

Annemin bir daha bu konuyu açmasına izin vermedim tabii. Her zamanki kavgalarımıza döndük: Akşamları kimlerle o kadar uzun telefon konuşmaları yapıyorum, niye ikide bir balkona çıkıyorum, yoksa sigara mı içiyorum, temizlikte niye ona yardım etmiyorum, niye ders çalışmıyorum? Hayat alıştığım ve nefret ettiğim akışını kazandı tekrar. Ev ile dershane arasında gidip gelen örümcekler... Örümcek ağı doğa harikasıymış. Bense bir tuzağa düşmüş gibi hissediyorum.

Sonra bir gün o kadını gördüm. Kızı intihar eden kadını. Bize gelmişti. Salonda, pencerenin önündeki kanepede otu-

ruyordu. Arkasından gün ışığı vuruyordu. Kısa kıvırcık saçlarının arasından geçerek terk edilmiş bir yere giriyor gibiydi ışık. Öyle.

"Canan, bak yavrum Türkan Teyzen," dedi annem, iyilik meleği sesiyle. Bu ses midemi bulandırıyor.

Kadın bana gülümsedi, o beni tanıyordu, ama ben onu hatırlayamadım.

"Tabii ne zamandır görüşmedik," dedi yine gülümseyerek. Gözleri küçülmüş gibiydi. Küçülmemiş de kaçmış, saklanmış sanki.

"Eskiden daha sık görüşürdük," diye açıkladı annem, "Şeyden sonra... Koptuk..." dedi sustu, nasıl devam edeceğini bilemedi. Ben gözlerimi kadından alamadım. Kupkuru kalmıştı kadın. Zayıf değil ama kupkuru işte. Onun bu haline bakarken tuhaf isteğinin nedenini anlayıverdim. Bu kupkuru bedeni son bir kez, son bir amaç için iyice sıkıp bir damla hayat düşürmek istiyordu yaşlı annesinin çatlamış toprağına. Yaşlı annesinin torununun öldüğünden haberi yoktu ve bilmesin istiyordu, hiç öğrenmesin.

Başımla işaret ederek annemi mutfağa çağırdım. "Türkan Teyze'ye söyle annesini arayacağım," dedim. Annemin sevindiğini görmemek için hemen odama gittim, yatağa yüzümü gömdüm. Ağlamak geldi içimden, kendimi tuttum. Biraz sonra içeriden annem seslendi. Salona girdiğimde, "Bizimkiler de ağabey kardeş... Hem Canan'ın taklit yeteneği müthiştir... Tiyatrocu olmak istiyor aslında..." gibi bir şeyler dediğini duyunca, bir an pişman oldum verdiğim karardan, çıkıp gitmek istedim şöyle kapıyı filan çarpıp, ama geç kaldım Türkan Teyze'nin bakışlarına yakalandım.

Türkan Teyze "Annemin kulakları pek iyi duymaz," dedi. Ona Başak'ın Amerika'ya doktora yapmaya gittiğini söylemişler. Bana hayal meyal hatırladığım Başak'tan, ailelerin-

den söz etti. Başak resim bölümünü bitirmiş, sonra da master yapmış. Ağabeyi Umut makine mühendisiymiş. Babalarıyla Türkan Teyze yıllar önce boşanmış. Anneanne Amerika'da hangi şehir diye sorarsa, sorabilirmiş, eşinin görevi nedeniyle bir süre Amerika'da yaşamış, Detroit'te Michigan Üniversitesi'ne gittiğimi söyleyecekmişim. Türkan Teyze bunları rahat, neşeli bir sesle anlattı. Beni ürkütmemek için. Ortada ölü filan yok bu bir oyun, diye düşünmem için. Anladım.

"Başak bebekken anneanne diyemez, Nanna derdi," dedi Türkan Teyze, "sonra da böyle demeyi sürdürdü, biz bile ona Nanna diyoruz." Bir an durdu, "Nan-na," diye tekrarladı, bunu yaparken gözleri daha da geriye kaçtı, saklandı.

Ben de ilkokul çocuğu gibi başımla eşlik ederek tekrarladım: "Nan-na."

O akşam, babamın işyerinden getirdiği ajandadan Amerika'yla saat farkına baktım. Kendi kendime cümleler kurdum: Nanna seni çok özledim. Nannacığım sağlığın nasıl? Kendine iyi bak Nannacığım.

Ertesi gün dershanede hiç aklımda yokken Ebru'ya söyledim her şeyi. "Sen kızı tanıyor muydun?" diye sordu heyecanla, "Niçin intihar etmiş? Aşk yüzünden mi acaba?"

"Evet, çok yakındık," dedim nedense, yalan söyledim. "Neden intihar ettiğini bilmiyoruz," dedim.

Telefonun ahizesini peçeteyle veya mendille kapatmamı öğütledi Ebru, konuşacak bir şey bulamazsam, "Kapatmam lazım, burada telefon pahalı," dememi önerdi. "Böyle bir şey, böyle başkasının yerine telefon etmeler filan bir filmde vardı sanki," dedi. Dershanenin camından dışarı uzun uzun bakarak filmin adını hatırlamaya çalıştı, hatırlayamadı.

Nanna'yı ilk arayışımda, annemin yanımda durmasına ses çıkarmadım. Hiç heyecanlı değildim. Konuşma biter bitmez annem telefonu elimden kaptı, Türkan Teyze'yi ara-

dı. "Bizim kız aynı..." dedi, bir an korkuyla ürperdi, belki de içinden Allah korusun diye geçirdi, yutkundu, "aynı Başak gibiydi," dedi. "Tam beş dakika konuştular. Evet, evet Türkancığım çok mutlu oldu kadıncağız."

Kadın gerçekten mutlu oldu, ama annem her zamanki gibi abarttı. İki dakikayı geçmemişti konuşma, üstelik yarısında ağladı durdu kadın.

Annem yine Türkan Teyze'ye, "Bizim kızın taklit yeteneği..." diye anlatmaya başlayınca, "Yeter artık, kapat şu telefonu!" diye çıkıştım. Dişlerimi öyle sıkmışını ki tıslar gibi çıktı sesim. Aptal iyilik meleğini sokmaya çalışan yılan gibi. Bu ilk ve sondu, dedim içimden.

Son olmadığını biliyordum.

Ertesi gün dershane çıkışına gelen Erhan'a anlattım olanları. El ele metro istasyonuna doğru yürüyorduk.

"Böyle bir şeyi nasıl kabul edersin!" dedi Erhan, "Böyle bir şeyi bana nasıl yaparsın!" Sanki kendisine karşı yapılmış bir şey var ortada, sanki ben onu aldatmışım, ona ihanet etmişim. Elimi bıraktı. Bıraksın zaten. Her şey çok saçma ve boş görünüyordu.

Bir hafta kadar sonra, akşam yemeğinde annem, "Bugün Türkan'daydım," dedi babama bakarak, "Canan'a teşekkür üstüne teşekkür etti." Babam, "Hâlâ solculukla falan uğraşmıyordur herhalde o kadın bu yaşında," dedi, bana bakıp ekledi: "Bu işi fazla uzatmayın!" Ağabeyim çorbasını kaşıklarken "Kız niye atmış kendini aşağı?" diye sordu, neredeyse gülerek. Babama göz kırptı. Fırlayıp kalktım masadan, babanın fasulye koymam için uzattığı tabak havada kaldı. Kalsın.

Nanna'yı aradım. Canını sıkılmıştı, aradım. Sesimi duyar duymaz ağlamaya başladı. Ne zaman döneceğimi sordu. "Söyledim ya Nannacığım," dedim kızarak, "yazın başında döneceğim." Ona böyle kızmak hoşuma gitti. Daha gerçek

olmuştu böyle sanki daha inandırıcı. Nanna susup burnunu çekti, sonra "Yavrum sana bir şarkı dinletmek istiyorum," dedi kibar bir sesle. "Şarkı mı?" Şaşırmıştım. Ahizeyi bırakışını duydum, terliklerini sürüyerek uzaklaştı, kulağıma önce bazı tıkırtılar ardından bir şarkı gelmeye başladı. Bildiğim bir şarkı, radyolarda çalıyorlar hep. Şarkıyla birlikte Nanna'nın kesik kesik gülüşünü de duyuyordum. İşitip işitemeyeceğini düşünmeden, "Kartım bitiyor Nanna, kapatıyorum," dedim. Avuçlarım terlemişti.

Yatmadan, "Biraz önce Türkan Teyze'nin annesini aradım," diye haber verdim anneme, yüzüne bakmadan, yüzünü görmek istemiyordum.

Birkaç gün sonra yine aradım. "Burada yağmur yağıyor," dedi Nanna. Sanki Amerika'da da yağıyormuş gibi sordu: "Şemsiyen var mı yavrum? Biz Boston'dayken mütemadiyen yağmur yağardı."

Ben Boston'da değilim, diyecekken vazgeçtim. "Yağmurluğum var," dedim. "Burada havalar iyice soğudu. Sabahları hele, çok soğuk oluyor."

"Yün çorabın var mı?" diye sordu Nanna, "Neler yiyorsun orada? Âdetleri de yemekleri de bizimkilere benzemez ki onların!"

Böyle böyle, havadan sudan konuşurken alıştım ona. Aklıma estikçe arıyorum artık. "Sen küçükken reçeli canlı bir şey sanırdın yavrum," diyor, birlikte gülüyoruz. Televizyondaki dizileri anlattırıyorum. Bakıcısıyla ilgili şikâyetlerini dinliyorum. Misafirlerle ilgili dedikodular... Hatta bir miktar dövizi varmış, yastığının içinde saklıyormuş, bunu bile söyledi.

Ben de ona gördüğüm düşleri anlatıyorum. Geleceğe dair hayallerimi. Tiyatroculuktan söz edemiyorum doğal olarak. Ama olsun, mırıltılar çıkararak dinliyor Nanna. Bazen iç geçiriyor, "Dur," diyor, "şu televizyonu kapatayım." Kimi

zaman da "Tabii, tabii, tabii," diyor, ne kadar çok derse bana o kadar iyi geliyor.

Ona bir gün her şeyi anlatabileceğimi düşünüyorum. Hep beraber içinde olduğumuz bu cehennemi, bu sıkıntıyı, bu intiharı...

İntihar ettiğimi bile söylemeyi düşünüyorum bir gün.

Nanna bu, diyorum kendi kendime, anlar, anlayacaktır.

Bana Anneni Ver

Başak'ın intihar ettiğini öğrendikten sonra ne yapmam gerekiyorsa onu yaptım: Gözlerimi annemden ayırmadım. Birden çıldırıverir de kendine bir şey yapar korkusuyla gözlerimi annemden hiç ayırmadım.

Annem çıldırmadı. Saçını başını yolmadı. Eliyle elbisesinin bir yerini durmaksızın çekiştirerek, "Akşama ne pişireyim?" ya da "Balkon çok kirlendi akıtmak lazım!" gibi saçma bir cümleyi arka arkaya, soluk almadan tekrarlamadı. Yalnızca hareketleri yavaşladı. Bir de gözlerine bir şey oldu. Onlar... Küçülmüşlerdi, evet. Tam kaçıp saklanacakken yakalanmış gibi küçülmüşlerdi.

Telefonu gösterip "Babana haber vermek gerek," dedi, babam söz konusu olduğunda hep böyle kısa, iş gören cümleler kurardı.

Salon kalabalıktı, odamdan, yalnızken konuşmak istedim babamla.

"Başak öldü," dedim, "intihar..."

Babam önce bir şey söylemedi. Sustu, sustu... Sonra, "Tamam," dedi, "bana anneni ver."

Salonun kapısından anneme seslendim, "Seni istiyor," dedim odamı göstererek.

Yıllardan sonra ilk kez konuştular.

"Yarın," dedi annem. Soğuk davranıyordu. Bir süre babamı dinledi. Konuşmaya hakkı yokmuş gibi dinledi. Bu sırada başını iki yana sallıyordu. "Hayır böyle bir şey olmayacak!" dedi. "Yapmayacağız!" Öfkelenmeye başladığı anlaşılıyordu.

"Ölü, yakınlarına aittir!" Sesi titriyordu.

Elimi annemin omzuna koydum. Yavaşça sıktım. Eti hem yumuşak hem sertti. Askılı elbisesinde küçük soluk çiçekler vardı. Bir eskimişlik, eskilik duygusu hissettim. Sakin ol anne. Sakin ol.

Telefonu kapattı. Ağlayacak sandım ya da babama sövüp sayacak. Yapmadı. Bir mendille boynundaki, koltukaltlarındaki teri sildi. Sakindi. Salona, onu teselli etmeye çalışan arkadaşlarının arasına döndü. Hiçbir şey söylemeden, yaz güneşinin kavurduğu koltuğa oturdu. Elbisesinin altından, uzakta, çok uzakta iki ayrı noktayı gösteren küçük, sarkık memeleri belli oluyordu.

Bana baktı.

Annem eski bir cehennemi içinde taşıyor, babamın inandığı bir Tanrı'nın önünden düşe kalka, ama korkmadan kaçıyordu.

Şimdi Beni İyi Dinle

Sevgili Umut, şimdi beni iyi dinle. Mektubunu okuyunca öfkelendim. Bir süredir kendimi en iyi öfkeliyken ifade edebiliyorum. O yüzden şimdi aç kulağını ve iyi dinle.

Önce: Burada senin dediğin gibi "keşişlere yakışan" bir hayat sürüyor filan değilim. Kendimi bir şeylerden vazgeçmiş gibi de hissetmiyorum. Buraya geldim çünkü bu köyü seviyorum. Ayrıca, Can'ın buraya alışmasını, okula ilçedeki ilkokulda başlamasını istiyoruz Nergis ile. Hepsi bu kadar. Ankara'yı kötülemenin bir anlamı yok. Kötülemek konusunda düşünemeyeceğin kadar yaratıcı olabilirim, başımıza gelen bütün belaları Ankara'dan bilebilirim, ama dediğim gibi anlamsız. Benim için artık bir şehirden, yaşadığın bir yerden nefret etmek kendini aşırı sevmek anlamına geliyor. Can doğduğundan beri de, kendimle ilgili "aşırı" bir şey hissetmiyorum.

Şehirden gitmenin fiyakalı bir eylem olduğuna gelince... Şunu unutma, biz buraya Nergis'in ailesinin sunduğu olanaklar sayesinde yerleşebildik. Bizim yaptığımız şeyin "benzerlerimizin zihninde sakız olmuş tasarı"yla hiçbir ilgisi yok.

Doğaya gereğinden fazla anlam yüklediğimi söylüyorsun. Bilmiyorum... İlçeden buraya gelen yolun yüksekçe bir yerinden, birkaç kilometre öteden köy görünmeye başlıyor. Uzakta, açıklı koyulu yeşillerin, alçalıp yükselen arazinin içinde. Her seferinde gözlerim doluyor. Bu böyle! Bu biraz da Nergis ile ilgili bir şey. Çünkü köy onun, çocukluğunun bir parçası.

Dolayısıyla burada yalnızca doğa yok, başka şeyler de var.

Sana ne diyeceğim: Bir hafta sonu, Başak ve Türkan Abla'yla birlikte buraya, "tavukların çiğ dolaştığı yer"e gelsenize! (Bu alıntının nereden olduğunu hatırladın mı?) Köyü, nasıl yaşadığımızı görmeden bana saldırmaktan vazgeçmeyeceksin, biliyorum. Ayrıca ben de sana burayı anlatarak, parlak gezi dergilerinde bolca örneği olan, "şuraya mutlaka uğrayın, şundan mutlaka tadın" türünden bir rezilliğe düşmek istemiyorum!

Gelirseniz Nergis'in ailesi de çok sevinir, zaten sizden söz edip duruyoruz onlara.

Can seni andı geçende. "Umut üzülmüş mü baba?" diye sordu durup dururken. Biz tabii önce anlamadık Nergis ile, niye üzülsün, filan dedik. Sonra geldi aklımıza. Burada, "umudu üzmek" diye bir deyim kullanıyorlar, umudunu yitirmek anlamında.

Nergis'in ağabeyinin bir arkadaşı var, Kemal Ağabey, Türkan Abla'yı partiden tanıyormuş. İyi, kederli bir adam. Selamını iletmemi istedi.

Öfkeli başlamıştım ama öfkem geçti. Yazarken fark ettim: Seni çok özlemişim. Yaz bitmeden gelin işte. Bekliyoruz.

Abidin.

Ufak Bir Hayat Belirtisi

Annem ile babamın birörnek lacivert önlükleri bütün gün üzerlerinde. Dükkâna ne zaman uğrasam onları sessizce işlerini yaparken buluyorum. Birbirleriyle ancak çok gerektiği zaman konuşuyorlar, bir işi birlikte yapmak zorunda kaldıklarında. Hiçbir şeye arzu duymuyor gibiler. Sanki daha önce de duymamışlar. Onların bir makineyi andıran hareketlerini ve ifadesiz yüzlerini görenler şöyle düşünüyordur: "Çocuksuz bir çift mutlaka."

Başak Hanım da böyle düşünmüş olmalı, yırtılan tabloyu görmek üzere dükkâna geldiğinde.

Bizimkilere tabloyu onarabileceğini söylemiş. Fiyatta da anlaşmışlar. Evi şehrin dışında. Tabloyu Başak Hanım'ın evine götürme görevi benim. Dükkânda durmaktansa böyle dışarıda, yolda olmayı seviyorum.

Zile omzumla dokunuyorum. Kapı açılınca, tabloyu yana doğru biraz kendimden uzaklaştırıp soruyorum: "Başak Hanım'ı aramıştım?"

"Ben Başak," diyor. Genç biri, şaşırıyorum, bir ressamdan çok öğrenciye benziyor. Kapıyı ardına dek açıyor, "Gelin içeri."

Daha içeri adımımı atarken, ona el kaldıramam, diye düşünüyorum. Nedense birdenbire böyle düşünüyorum ve düşünce çabucak silinip gitmeyeceğini belli edercesine kafamın içinde mümkün olan en geniş çemberi çizerek dönüp duruyor. Oysa ben hayatımda kimseye el kaldırmadım.

Annesiyle tanıştırıyor beni, "İçeri, odama geçelim," diyor.

"Siz orada mı çalışıyorsunuz?" diye soruyor.

"Onlar annem ile babam," diyorum. Gülümseyerek, şaşkın şaşkın bakıyor. "Üniversiteyi bitirdikten sonra askere gittim. Geleli birkaç ay oldu. Bazen böyle onlara yardım ediyorum." Üniversite okuduğumu özellikle söylemek istiyorum, çünkü odası kitapla dolu. Beni çerçeveci sanmasın.

Bölümümü sormasını bekliyorum, sormuyor.

"Dükkânda görmüştüm ama, bir daha bakayım şuna," diyerek balkon kapısını gösteriyor.

Balkona, gün ışığına çıkıyoruz. Şehrin batı tarafı, çevre yoluna kadar olduğu gibi görünüyor. Sararmış otlar. Bozkır. Yükseklik içimi bir tuhaf yapıyor ve o düşünce yeniden kafamın içinde dönmeye başlıyor.

Solgun elleriyle tabloyu inceliyor. Uzun parmaklarını "y" harfini andıran yırtığın üzerinde gezdiriyor, tuvalin önüne arkasına bakıyor.

Tanınmış bir doktorun yine tanınmış bir ressama yaptırdığı bir aile portresi bu. Doktor ile karısı kanepede oturuyorlar. Kanepenin arkasında yaşları birbirine yakın iki erkek kardeş, genç ve gururlular. Sağdaki, boyu daha kısa olanı, elini annesinin omzuna koymuş. Diğeri, kolsuz süveterinin içine beyaz bir gömlek giymiş, kollarını göğsünün üzerinde kavuşturmuş. Ressama hafifçe sağını dönüp başını sola yatırmış. Anne ile baba ellerini kanepenin üzerinde birleştirmiş, babanın eli üstte. Kanepenin iki yanındaki sehpalarda birkaç kitap ve küçük gümüş bir kutu görünüyor. Çocukların arkasındaki duvarda oymalı ahşap çerçeveli bü-

yük bir ayna var. Soldan vuran ışık aynada yansıyarak dengeli bir biçimde resme yayılıyor. Yırtık, doktorun sol ayak bileğinde, çorabıyla pantolonu arasında. Yırtığın biraz sağında da ressamın imzası.

"Tezgâhın altında artık, kırık camları koyduğumuz bir kutu var," diye anlatıyorum, oysa biliyorum bir anlamı yok, dükkâna geldiğinde bizimkiler zaten söylemiştir. Sadece o düşünceyi kafamdan kovmak için konuşuyorum. "Babamın ayağı kutuya çarpınca bir cam parçası yerde, tezgâha dayalı duran resmi parçalamış. Aslında kutunun, içinden camlar taşacak kadar dolmadan boşaltılması gerekiyordu."

"Onarmak kolay," diyor. Duruyor. "Zor değil, renkleri tutturmak zor değil." Yine duruyor. "Tuvali sökeceğim, siz sonra tekrar gerersiniz," diyor.

Sonra birden soruyor: "Adınız? Adınızı sormadım..."

"Ahmet," diyorum, adımdan utanıyorum.

"Anneniz ile babanız..." diye başlıyor, ama söyleyeceği şeyi tartmak ister gibi biraz bekliyor, "En ufak bir hayat belirtisi bile göstermiyorlardı," diyor. "Duvara asılı çerçeve örneklerinin önünde... O üzeri halı kaplı tezgâhın arkasında... Ne garip... Yaşamaya değil de ceza çekmeye gelmiş gibi görünüyorlardı."

Benimle, bizimkilerle ilgisi yok sanki söylediklerinin. Kendisiyle ilgili bir şeyden söz eder gibi konuşuyor.

Sanki içini döküyor.

Aramızda birden bir yakınlık oluyor. Yakınlık...

"Bazen ben de kendimi öyle hissediyorum," diyorum.

Anladığını belirten bir gülümsemeyle karşılık veriyor. Birlikte doktor ve ailesine bakıyoruz.

Onlar da bize bakıyor.

Şarkının Ellerinde

Kış. Öğleden sonra. Her yer karla kaplı. Hava güneşli. Ama bir umut yok. Bütün insanların bütün hayatı bu güneşli, soğuk, umutsuz kış günü işte.

"Ne yapmalıydım," diye fısıldadı Başak, "aranıza mı karışmalıydım?" Fısıltısı camda şekilsiz bir buğu olarak kaldı, kaldı, sonra da kayboldu.

Dışarıda, ayazda, düşey yüzeylerin solgun renkleriyle kesintiye uğrattığı yekpare beyazlığın içinde, siyah bir köpek kara bata çıka ısı merkezinin bulunduğu tepeyi tırmanıyordu. Bir şarkı gibiydi.

Başak bir şarkı duydu.

Şarkıyı köpeğin söylemediği belliydi: Bir köpeğin repertuarında bulunabilecek türden bir şarkı değildi bu.

Bazen insan farkında olmadan mırıldanır... Ama hayır, şarkıyı Başak da söylemiyordu.

Köpek ile Başak'ın dışında, hatta odanın, evin, on iki katlı binanın, karla kaplı tepenin, iki bacalı ısı merkezinin, telefon istasyonu direklerinin, kuzeyde yeni yapılan toplu konut binalarının, Susuz Gölü'nün dışında bir yerden geli-

yordu şarkı. Her şeyin o kadar dışında bir yerden geliyordu ki, belediye otobüslerinin geçtiği ana cadde, köşedeki cami, üzeri turkuvaz renkli saclarla kapatılmış pazaryeri, postanenin önündeki yokuş, sıra sıra vinç kuleleriyle yeni inşaat alanları, uğultusuyla kendini derinden derine hissettiren Şeker Fabrikası, şehir merkezine giden yolun iki yanındaki alışveriş merkezleri, İdris Dağı'nın güneyinden doğuya uzanan demiryolu, Kırşehir ile Kayseri arasındaki boz düzlük, boş köylerin kapısı penceresi kırık boş taş evleri, Fırat'ı da Dicle'yi de bir adımda geçen hüzün, Sümbül Dağı, sonsuz bir günbatımının hüküm sürdüğü İran çölleri, Tibet Platosu'nda otlayan ıssızlık sürüleri, balıkçı tekneleriyle dolu Sarı Deniz, Büyük Okyanus'un dibinde bu dünyanın en derin çukuru, aşk ve intikam için büyüler yapan Polinezyalılar, denizin içinden başını çıkarmış yanardağlar, İnkaların, Mayaların, Azteklerin ülkeleri, Atlas Okyanusu, Kanarya Adaları'nda beyaz pelerinli kadınlar ve erkekler, cehennem tanrılarına adanan Eski Kartaca, akordeonlarını omuzlarına atmış delikanlıların tırmandığı Atina tepeleri, yüzlerini denize dönmüş bekleyen iki çocuğun sırtlarını dayadıkları Konak'taki saat kulesi, adını bir Selçuklu komutanından alan Porsuk Çayı, Ayaş Kaplıcası'ndan göğe yükselen buhar, üzerinde kalın kırmızı şeritler bulunan iki bacasıyla ısı merkezi ve karla kaplı tepe, siyah köpek ve Başak, cam bir kürenin içinde gibiydi; küre de şarkının ellerinde.

"Ben hep bir şarkının ellerindeydim," diye fısıldadı Başak, "bu yüzden aranıza karışamadım."

Fısıltısı camda şekilsiz bir buğu olarak kaldı.

Yaşlıca Bir Kadın

Belediye otobüsleri dolu geçiyor, yavaşlamıyorlardı bile. Şoförler ellerini durakta bekleyenlerin göreceği biçimde iki yana açmaktan başka bir şey yapmıyorlardı. Yolcular basamaklara kadar inmiş sırtlarını kapılara yaslamışlardı.

Duraktakiler öfkeliydi. Kimileri otobüslerin önünü kesmek istercesine yolun ortasına çıkmıştı, kimileri de otobüslerdeki boşlukları gösterip, otobüse biner binmez aşağıda bekleyenleri unutanlardan yakınıyordu. Belediye başkanına sövüp sayanlar da vardı.

Sonunda nasıl olduysa duran bir otobüse sıkış tepiş bindiklerinde, beyaz saçlı bir adam bağırmaya başladı: "Neredeyse bir saattir bekliyoruz!" Yalnızca şoföre değil, otobüsteki herkese bağırıyor gibiydi. "Elli üç yaşındayım, kendimi tanıyamaz oldum vallahi! Her sabah sinirim tepemde. Bu otobüsler yüzünden herkesle kavga ediyorum. Hanımefendiye bile bağırdım çağırdım."

Çevresindekiler önce adamın alnındaki yara bandına, sonra da başıyla gösterdiği kadına baktılar. Kısa kıvırcık saçları yer yer ağarmış yaşlıca bir kadındı. Eski, kahverengi

deriden bir evrak çantasını göğsüne bastırmıştı, o kalabalıkta çantayı sapından tutarak taşımak mümkün değildi.

En ön sırada oturan takım elbiseli bir adam kalkıp kadına yer verdi. Kadın şaşkındı, kendisine bağırıldığını fark etmemişti, o şaşkınlıkla takım elbiseli adamın verdiği yere oturdu. Sonra başını kaldırıp, "Sağ olun," dedi. Çantasını soluk lacivert eteğinin üzerine yerleştirdi. Başını cama dayamış uyuyan, yanındaki genç kıza baktı. Terli avuçlarını birbirine sürttü, ellerini çantasının üzerine koydu.

Beyaz saçlı adam sakinleşmiş, çevresindekilerle ve şoförle dertleşmeye başlamıştı. Otobüsün İstanbul Yolu'na çıkmasıyla herkes biraz sakinleşmiş gibiydi, sabit bir hızla trafiğe takılmadan gidiyorlardı, sabahın bu saatinde hız herkese iyi geliyordu. "Ben memnun muyum sanıyorsunuz! Otobüs sürmekten tuvalete bile gidemiyorum," diye şikâyet eden şoföre ön taraftakiler olanca iyilikseverlikleriyle hak verdi.

Kadın da sakinleşmişti. Bacaklarını ileri doğru uzatmış, koltuğa iyice yerleşmişti. Bir süre sonra çantasını açtı, bir tomar kâğıdın içinden bir kitap çıkardı, eli gayri ihtiyari göğsüne gitti, gözlüğünün boynunda asılı olmadığını anlayınca çantanın ön bölmesini yokladı, gözlüğünü çıkarıp taktı. Kitabı açtı, yolda okuyup bitirebileceği kısalıkta bir öykü seçti.

Öykünün kahramanı genç adam gergindi. Hafta sonunu şehirden uzakta bir göl kıyısında, işyerinden kalabalık bir grupla birlikte geçirmesi gerekiyordu; tanışmak, kaynaşmak ve verimliliği artırmak için düzenlenen bir etkinlik. İş ortamı dışına çıkar çıkmaz çocuklaşan, gülmek için hiçbir fırsatı kaçırmayan, fırsatı kaçırsa bile gülen bir otobüs dolusu insanla cumartesi sabahından öğleden sonraya kadar süren bir yolculuk yaptı genç adam. Şarkılar söylendi, el çırpıldı, danslar edildi, genç adam hiçbirine katılmadı. Omuzlarında ağır bir yük taşıyordu sanki. Kadın başını ki-

taptan kaldırıp baktı: Batıkent Kavşağı'ndaydılar. Kalacakları pansiyona vardıklarında, yer ayrılırken bir yanlışlık yapıldığı, oda sayısının yetersiz olduğu ortaya çıktı, genç adam ağlayacak gibiydi. Bir odaya girip yalnız kalamama, geceyi işyerinden biriyle aynı odada geçirme olasılığı onu çileden çıkarmış, kaskatı kesilmesine yol açmıştı. Görevliler akşam yemeğinden önce sorunu çözeceklerini söyledi. Grup neşesinden bir şey kaybetmedi. Eşyalarını gösterilen yere bıraktıktan sonra gölün çevresinde yürüyüşe çıkmaya karar verdiler. Genç adam topluluğun arkasında tek başına yürüyordu. Kadın ani bir frenle öne doğru fırladı, kitabı bırakmadan ellerinin tersiyle önündeki tutamağa dayandı. Şoför ve ön taraftaki yolcular otobüsün önüne çıkan bir otomobile sövdü. Kadın dışarıyı görmeye çalıştı, sonra koltuğuna yeniden yerleşti. Genç adam şefkatli sonbahar manzarasını seyrederek yürüyor, ama bir türlü kendisini bırakamıyordu. Gölün kıyısındaki banklarda oturup pansiyondakilerin verdiği gözlemeleri yediler. Hava kararmak üzereyken pansiyona döndüler. Oda sorununun çözülmediği anlaşıldı. Sonunda, işyerinde değilse bile bu kaynaşma gezisinde liderliğe soyunan bir iki kişinin öncülüğünde bir yerleşim planı yapıldı. Bazı odalara ek yatak konacak, çiftler aynı odada kalacak, geri kalanlarsa, kadınlar ayrı erkekler ayrı odalarda kalacak şekilde dağıtılacaktı. Tesadüfler ve matematik, genç adamın mutsuzluğunu artıracak biçimde işliyordu: İşin içinden bir türlü çıkılamayınca, işyerinin santralinde görevli yaşlıca bir kadınla genç adamın aynı odada kalmasına karar verilmişti. Genç erkeklerin yaşlı, üstelik de çirkin kadınlara musallat olmayacağı varsayımına dayanan bu iğrenç ahlak, bu "tehlikesiz" çözüm genç adamı çılgına çevirdi. Büyük sözler söylemek, herkesin yüzüne ikiyüzlülüğünü haykırmak istiyordu. Kadın otobüsün yavaşladığını fark edince camdan baktı, Çiftlik Kavşağı'nı geçmiş Yeni-

mahalle Köprüsü'ne doğru sıkışık trafikte yavaş yavaş ilerliyorlardı. Akşam yemeğinden sonra herkes odasına çekildiğinde genç adam, kadının rahat etmesi için bir süre lobide oyalandı. Sonra kapıyı çalıp odaya girdi. Kadın pencere tarafındaki yatakta, sırtını kapıya dönmüş, büzüşmüş yatıyordu. Genç adam ışığı açmadan ve soyunmadan yatağına öylece yattı. Öfkesi uyumasına izin vermiyordu. Yataktan kalkıp yaşlı kadının yatağına yaklaştı, elini yavaşça örtünün altına soktu, okşamak için kadının tenini aradı. Kadın hızla başını kaldırdı, kitabı sertçe kapattı. Yüzü kıpkırmızıydı. Gözlüklerini çıkardı, kitapla birlikte çantasına koydu.

Birden, kendisine bağırdığını söyleyen beyaz saçlı adamı paylamayı düşündü. Etrafına baktı, göremedi. Yer veren takım elbiseli adam çarptı gözüne, şimdi ona da öfke duyuyordu.

Otobüs Gençlik Parkı'nın önünden Sıhhiye'ye doğru döndü. Adliye durağında neredeyse bütün otobüsle birlikte kadın da indi. Tam inerken, "Günaydın Türkan Hanım!" dedi birden yanında beliren bir kız; kadın dönüp bakamadan, kız tek hamlede otobüsün basamağından kaldırıma atladı. Koşar gibi yürüyen kızın arkasından baktı, ama kim olduğunu çıkaramadı.

Kızılay'a doğru yürümeye başladı. Herkes kendisinden daha neşeli ve daha hızlı görünüyordu. Bütün şehir neşeliydi.

Onunsa içinde berbat bir mağlubiyet hissi vardı.

Bunu Sen mi Yaptın?

Bir gün, "Babanız İzmir'de," demişti annem.
Babam arada sırada kart atıyordu İzmir'den. Sıcaktan yakınıyordu. İzmirlilerin kapı pencere açık yattıklarından söz ediyordu. Kışları rüzgârın sert estiğini, hep yağmur yağdığını, hiç kar yağmadığını anlatıyordu. İzmir'in Kadifekale'den görünümü. Konak Meydanı. Kordon. Basmane Garı. İzmir Enternasyonal Fuarı... Babam kimi zaman da bizi bilgilendiriyordu: "İzmir'de boyoz dedikleri bir çeşit yağlı poğaça satıyorlar." ya da "İmbat çıktı da biraz rahatladık. Biliyorsunuz imbat yazları denizden karaya doğru esen rüzgâr demek."

Başak ortaokuldayken, "İmbat" adını verdiği bir kompozisyon yazmıştı. Küçüğü kız, büyüğü erkek iki kardeşin Ankara'dan İzmir'e yaptıkları tren yolculuğunu anlatıyordu. Tabii bu iki kardeş bizdik ve Başak'ın bütün harfleri yuvarlaklaştıran el yazısı bizi, dağlar, tepeler, tüneller, ırmaklar, köyler, koyun sürüleri, nöbet tutan askerler ve elektrik direkleriyle dolu bir yolculuktan sonra getirip Konak'a, saat kulesinin altına bırakıyordu. Orada iki kardeş, yüzümüzü

denize dönüp imbatın esmesini bekliyorduk. Başak'ı kızdırmak için sormuştum: "Bunca yolu bunun için mi teptik?" Türkçe öğretmeninin sorusuysa daha az yaratıcıydı: "Bunu sen mi yazdın Başak?"

Yıllar sonra Başak o kompozisyonu, imbatın denizden karaya estiğini iyice bellemek için yazdığını söyleyecekti. Denizden karaya mı, yoksa karadan denize mi hep karıştırıyordu ama karıştırmamak, babam ile ilgili her şeyi "doğru" hatırlamak istiyordu. "Bunun en iyi yolu da zihnimde canlandırabileceğim bir görüntü oluşturmaktı. O kompozisyonu bunun için yazmıştım," demişti ona her zaman çok yakışan o bilmiş edayla. Ama önemli olan bu değil," diye eklemişti sonra. "Önemli olan öğretmenin sorusuydu aslında. Çünkü edebiyat bu soruyla başlar. Sana anlamsız gelebilir ama ben bu soruyla birlikte kompozisyonu yazanın gerçekten de 'başka biri' olduğunu ve bu başka birinin içimde bir yerde olduğunu, benim görüp işittiğimi bile fark etmediğim şeyleri görüp işittiğini, sonra da kâh kendisi köle olarak kâh beni köle kılarak yazdığını ilk bu soruyla keşfetmiştim."

Başak üniversitede resim bölümünde okuduğu halde kendini resimden çok edebiyata yakın görürdü.

Ama önemli olan bu değil. Önemli olan şu: Başak'ın söylediklerini o zaman fazla edebi bulmuştum, oysa şimdi onun içinde "başka biri" olduğu düşüncesi bana rahatlatıcı geliyor.

Şimdi hepimiz, ben, annem, Abidin, Nergis, Ahmet, annemin arkadaşları, hepimiz, "Bunu sen mi yaptın Başak?" diye soruyor, hiçbir makul cevap alamadığımız halde, sırf bu soruyu sorduğumuz için bir sonuca ulaşıyoruz.

Bir sonuca ulaşıyoruz.

Ağrıyan Yeri Ovmak

"Kuluncunu kırayım abla, kuluncunu kırayım yenge!" Evlere doğru seslenerek yürüyor kadın, bir elinde siyah bir naylon torba, ayakları çamur içinde. Zorlu bir yağmur yağmış, durmuş. Hava açtı açacak. Saçaklardan, ağaçların yapraklarından sular damlıyor hâlâ, oluklardan akan suyun mırıltıları duyuluyor.

Nergis masajcı kadına bakarken, "Annem hep söz ederdi, ben hiç görmemiştim," diyor. "Böyle köy köy dolaşıyorlarmış. Güçlü kuvvetli kadınlar. Bazılarının kendi yaptıkları merhemleri varmış..." Başını gökyüzüne kaldırıyor. "Yağmuru nerede atlattı acaba?"

Abidin ile evlerinin sekisinde oturmuş kadının çamurlu yolda yürüyüşünü seyrediyorlar. Biraz eğilerek sanki, büzülerek, görünmemeye çalışarak. Kadın, Doluyazı'ya giden yolun köşesinde gözden kayboluyor ama sesini duyabiliyorlar, müşteri arayan bağırışını. Israrlı.

Nergis, Abidin'e dönüyor, "Başak pek iyi değilmiş gibi geldi bana," diyor. Abidin sessiz. "Aslında Umut da iyi görünmüyor," diye devam ediyor Nergis. "Aralarında en iyisi

yine Türkan Abla." Nedense oturduğu yerden pencereye uzanıp, salondaki koltuklardan birinde kıvrılmış uyuyan Can'a göz atıyor. Ve nedense, "Buraya yerleşmekle Can için iyi bir şey mi yaptık?" sorusunun çengeline takılıyor. Yağmurun dinmesini beklerken uyuyakalmış Can, üzerinde annesinin şalı.

"Ne anlattı ki sana Başak?"

"Çok da bir şey anlatmadı. Araştırma görevliliğinden, üniversiteden filan söz etti. Bunalmış bayağı. Pek resim de yapmıyormuş... Ama benim onun kötü olduğunu düşünmemin nedeni bu değil."

Abidin uzanıp Nergis'in dizlerine yatıyor. Karısının boynunu, çenesini okşuyor.

"Bana ne dedi biliyor musun?" diye soruyor Nergis. Sorarken bir yanda da anne babasının evine bakıyor, biraz tedirgin, balkonda camda kimsenin olmadığını görünce, Abidin'in saçını okşamaya başlıyor. "Bütün sevgililerinden, ağabeyi ve annesiyle yakın olduğu kadar yakın olamadığı, olamayacağı için ayrılmış."

Abidin, "Şimdiki sevgilisiyle de ayrılmışlar mı?" diye soruyor. Başak'ın sevgililerine yetişmek mümkün değil.

"Bu en uzun ilişkisiymiş. Ama öyle bir anlattı ki, ayrılacakları kesin gibi. Çocuğun neden ayrıldıkları konusunda en ufak bir fikrinin olacağını sanmıyorum. Öylece kalacak ortada... Abidin, şu yakınlık kıstasında bir tuhaflık yok mu sence?" Susup tekrar bahçenin diğer ucundaki eve bakıyor. "Yani tamam, biz de buraya bizimkilerin yanına geldik. Ama Başak'ın dediği başka... Umut'ta da var bu. Yaşamalarına engel olan bir şey, bir yakınlık bu, aralarındaki. Onları içlerine kapatan bir şey. Aralarına kimse sızmasın diye her yeri sıkı sıkı kapatmışlar. Sürekli tehdit altındaymış gibi yaşıyorlar."

Nergis susuyor. Yine pencereye doğru uzanıyor, Can'a ba-

kıyor. Bir an böyle bir tehdidin gerçekten de olduğunu düşünüyor. Hem de herkes için.

Abidin doğrulup dirseklerini sedire dayıyor. "Türkan Abla çocuklarına kol kanat germek istemiştir, ama bu kadarını onun da istediğini sanmıyorum," diyor. Nergis'in sözünü ettiği kapalılığı, yaşamaya engel olan o gerginliği Umut'tan dolayı çok iyi biliyor. Çocukken saplanan bir ağrı yüzünden iki büklüm olan, kıvranan insanlar.

"Kuluncunu kırayım abla!" diye bağırıyor yine kadın, köyün çamurlu yollarını bir kez daha dolaşıyor, bulutların ardından yüzünü gösteren güneşin altında.

Can uyanmış, sekiye çıkmış. Ayakları çıplak. Gözlerini ovuşturuyor. "Baba o kadın ne diyor?" diye soruyor.

Yüzeyde Kalmaya Çalışan Nanna

Nanna bakıcısıyla birlikte yaşıyor. Geleni gideni çok. İki haftada bir çarşamba akşamları kendisini ziyaret etmemizi istiyor. Daha doğrusu "akşam yemeğine bekliyor". Pazarları da "muhakkak bir telefon etmek icap ediyor". Telefon etmeyi unutursak, ziyaret gününü ya da saatini değiştirirsek veya içimizden birinin bir işi çıkar da yemeğe katılamazsa Nanna kıyametleri koparıyor. Aklına olmayacak şeyler getiriyor. Birkaç defa Başak ile başımıza geldi. Annemin bizimle birlikte olmadığını görünce onun nasıl ölümlerle öldüğünü soluk almadan sıralamaya başladı. Böyle durumlarda Perihan Hanım, Nanna'ya ilaç vermek zorunda kalıyor.

Dedemi pek hatırlamıyorum. Askermiş. Annemin dediğine göre pis işlerle uğraşmış bir albay. Annemi, tek çocuğunu, sosyalist bir partiye üye olduğu için evlatlıktan reddedecek kadar bağnaz biri. Ondan hep "albay" diye söz ediyor annem, "baba" dediğini hiç duymadım.

Nanna bunları bilmezden geliyor. O zaten böyle yaşıyor, böyle hayatta kalıyor. Bir subay hanımı olmanın ağırlığıyla,

gururuyla davranıyor. Hâlâ dedemi paşa yapmadıkları için üzülüyor. Silahlı kuvvetler onları Amerika'ya yollamış, "bir müddet" Boston'da kalmışlar. Nanna konuşurken bazen İngilizce kelimeler kullanıyor, Amerikalıların albayın akıcı İngilizce'sine hayran kaldıklarını övüne övüne anlatıyor. Evin her yerinde albayın üniformalı fotoğrafları asılı. Biblolar, bakanın midesini bulandıran sırları eskimiş dalgalı aynalar, şamdanlar, avizeler, kakmalı ahşap koltuklar, irili ufaklı sehpalar, kalın kadife perdeler... Her şey albayın hayatta olduğu zamanlardaki gibi duruyor. Banyoda aynanın önünde bir tıraş takımı bile var.

Nanna'nın evi merkezî bir yerde. Daha doğrusu merkezde kalmış. Sakarya Caddesi'ni dik kesen, birahanelerle dolu bir sokakta. Salondaki koltuklardan birinden, perdeyi hafifçe aralayınca, Başak ile benim sıkça gittiğimiz birahane görünüyor. Apartmanda bir tek Nanna'nın dairesi var, diğerleri hep işyeri. Avukat bürosu, ehliyet ve bilgisayar kursu, dernek lokali, bilgisayar sarf malzemeleri mağazası, kooperatif bürosu, kadın kuaförü, gelinlikçi. Nanna sokağın da apartmanın da gürültüsüne alışık. Evinden ayrılmak istemiyor. Fazlasıyla da gerçekçi: "Alıyorum ilaçları, tamam!" Büfenin üzerinde sıralı duran ilaçları gösteriyor başıyla.

Nanna'yı ziyaret günü geldiğinde, "Ona söylemeyeceğiz," diyor annem.

Peki ne diyeceğiz? Başak'ı sorduğunda? Kendi jölemsi denizinde güçsüz kulaçlar atarak yüzeyde kalmaya çalışan Nanna! Sana ne söyleyeceğiz?

Nanna huysuz. Halimizi daha eve adımımızı atar atmaz hissediyor.

İnce dudaklarına sürdüğü kıpkırmızı rujla bir tragedya oyuncusu gibi soruyor: "Başak nerede?"

Biz bir şey söyleyemeden o başlıyor: Sigarayı bırakamadığı için akciğer kanserinden ölen Başak. Asansörün düşmesi

sonucu beyin sarsıntısından ölen Başak. Hızlı giden bir halk otobüsünün altında kalan Başak. Tinerciler tarafından bıçaklanan Başak.

Anneme bakıyorum, bu ölümlere bir son versin diye. Başımızda gerçeği varken kurgular daha da dayanılmaz oluyor.

"Yurtdışına doktora yapmaya gitti," diyor annem, "Amerika'ya."

Anneme bakıyorum.

"Birleşik Devletler'e mi?" diye soruyor hemen Nanna, "ressamlığın doktorası mı olurmuş!" Kendi kendine söyleniyor, sonra soruyor: "Boston'a mı?"

"Detroit'e," diyor annem.

"Neden bana haber vermediniz? Bir telefon etmeniz icap etmez miydi? Gitmeden görmeye gelseydi ya beni!"

"Bizi aradığında söyleriz seni de arar," diyor annem, "Haber geç geldi, dönem başlamadan orada olması gerekiyordu, apar topar gitti."

Perihan Hanım'a bakınıyorum, Nanna'nın bir sakinleştirici alması iyi olacak.

Yemeğe oturuyor, yer gibi yapıyoruz.

"İştahsızsınız!" diyor Nanna.

Annem de, ben de masaya doğru biraz eğilip çatallarımıza daha sıkı sarılıyoruz. Ama sadece o kadar.

"Perihan Hanım, elinize sağlık çok güzel olmuş!" diyorum.

"Sofrayı toplamanıza yardım edeyim," diyor annem.

Çayın yanında, Nanna'nın başında durarak Perihan Hanım'a yaptırdığı kurabiyeler var. Başak, eve de götürürdü bunlardan, Nanna sevinirdi.

On buçukta kalkıyoruz, çünkü Nanna her gece on birde uyuyor.

Sokaklar şenlikli, birahaneler kalabalık. Masalar dışarıda. Gürültüyle koku karışmış sanki. Bir bulamaç. Biz o bula-

macın içinden geçiyoruz. Bütün birahanelere girmek, hepsinde ölesiye içmek ve kusmak istiyorum.

"Nasıl yapacağız bu işi anne?"

Annem her şeyi düşünmüş, "Ayla'yı biliyorsun... Kızı Canan... Nanna'nın kulakları nasıl olsa iyi duymuyor..."

Canan telefon edip Nanna'yla Başak gibi konuşacak.

"Canan olmaz anne! O aptal kız olmaz!" diyorum. Sanki başka biri olabilirmiş gibi. "Üstelik yıllardır görüşmediğimiz insanlar bunlar! Kendileri kesmediler mi bizimle görüşmeyi?"

"Ayla değil," diyor annem, "kocası... Ayla iyi biri... Sence bize, Başak'a yakın biri yapabilir mi bunu, yapmak ister mi? Nergis'i düşün mesela, ne bileyim İsmet'in kızını düşün... Yapmak isterler mi?"

Annem haklı ama ben öfkeliyim.

Koluma giriyor annem. Saçmaladığımı, kendimi kaybettiğimi düşündüğü zamanlar iki koluyla birden koluma girer. Tamam anne. Tamam geçti. Canan olmaz, kimse olmaz, ama biz bu işi yapacağız. Yeter ki Nanna yüzeyde kalsın, hep yaptığı gibi, apartmanının alçak kapıcısı da dahil herkese kibar ve güler yüzlü davransın, ağır parfümler sürünsün, Perihan Hanım'a misafirleri için kurabiyeler pişirtsin, radyoları arayıp şarkı istesin, sonra da her gece on birde yatağına girip mışıl mışıl uyusun...

İş Makinesi

Ahmet uzanıp Başak'ın masanın üzerinde hareketsiz duran ellerini tutuyor. Kızın elleri sonbahar yaprakları gibi hışırdıyor.

"Karanlık günler bunlar," diyor Ahmet, "çok karanlık." Parmaklarını Başak'ın ellerinde gezdiriyor. "Ellerini yine mahvetmişsin!"

"Yaşamak için kendiliğinden bir eğilim vardır değil mi?" Kendi elleriyle de Ahmet'in elleriyle de ilgilenmiyor Başak. Gözlerini kocaman açarak soruyor: "Böyle bir eğilim olmalı insanda, değil mi? İşte dünden beri bende böyle bir şeyin zerresi yok." Kendi kendine konuşur gibi, "Belki de âdet gördüğüm içindir, bilmiyorum," diyor. Dilinde damağında kupkuru kelimeler. Ne bir şey yediği var ne içtiği. Portakal suyu ve yağlı kâğıda sarılı kek masada öylece duruyor. "Sen yemezsen ben yerim," demişti Ahmet, Başak'ın başka zaman olsa bayılacağı şeyleri ısmarlarken.

Başak zorla getirilmiş gibi oturuyor sandalyesinde.

Ahmet, insanların arasında olmanın, sıkça buluştukları bu pastanenin, bu tanıdık seslerin, kokuların, bir bardak

portakal suyunun, bardaktan taşan köpüklü turuncunun, böyle şeylerin Başak'a iyi geleceğini düşünüyor.

"Her şeye rağmen," diyor, "yani her yeri saran bu karanlığa rağmen, dün akşam yapılabilecek en iyi şeyi yapmışsınız." Bunun bir anlamı olmadığını, Başak'ı teselli edemeyeceğini biliyor, yine de söylüyor.

Başak düzeltiyor: "Yapabildiğimiz tek şeydi." Yüzü bir an dalgalanıyor. Sonra, dolan gözlerini kırpıştırarak, "Yapabildiğimiz tek şey, salonun ortasında deli gibi dönüp duran bir iş makinesi olmaktı," diyor.

Ellerini Ahmet'in ellerinden çekiyor, portakal suyuyla keki masanın en uzak köşesine itiyor. Umut ile birlikte ellerinin üzerinde güya makine sesi çıkararak dolaşmalarını düşünüyor, Umut'un bakışlarındaki boşluğu...

Abidinlerde akşam yemeğindeler. Nergis güzel yemekler yapmış, ama kimsenin iştahı yok. Yemek masasında öyle oturuyorlar.

"İş makinesi!" diye sevinçle bağırıyor birden Can. Düz tutamadığı işaretparmağıyla televizyonu gösteriyor, bir yandan da tutunacak bir yer arıyormuş gibi geri geri gidiyor. Sırtını bir koltuğa yaslayınca, yemek masasındakilere doğru dönüp, "İş makinesi!" diye bağırıyor yine, büyülenmiş bir ifadeyle. İşaretparmağı havada.

Abidin kalkıp televizyonu kapatıyor. "Bitti!" diyor, kızgın değil, hiç değil, yalnızca yorgun, umutsuz. "Haber programıymış, bitti."

"Haber programı değilmiş," diye karşılık veriyor Can, "Haber programı değilmiş!" Abidin'in, Nergis'in sakinleştirici tavırlarına, sevecen konuşmalarına kanmıyor.

"Haber programı değilmiş!" diye bağırarak ağlamaya başlıyor. "İş makinesi! İş makinesine bakacağım ben."

Umut masadan kalkıyor. Ağlamaktan kıpkırmızı kesilmiş Can'ın önüne geliyor, avuçlarını yere koyuyor, "İşte sana iş

makinesi!" diyor, Abidin'e ayaklarını tutup havaya kaldırması için başıyla işaret ediyor. Abidin, Umut'un ayaklarından tutuyor, birlikte salonda dolaşmaya başlıyorlar. Tuhaf sesler çıkarıyorlar.

Annesi Başak'a dönüp, "Hadi bakalım!" diyor. Başak avuçlarını yere koyuyor, annesi ayaklarını tutup havaya kaldırıyor. Onlar da diğer ikisiyle birlikte dönmeye başlıyor.

Yapabildikleri tek şey o anda bu çünkü.

Can, dikenli tellerin ardındaki bir binanın duvarına darbeler vuran iş makinesini, yıkılan duvarı, ateşlenen silahları, yükselen dumanları, omuzlarına asılı makineli tüfekleriyle jandarmaları, ambulansları, elleri yüzleri yanmış tutukluları, hükümlüleri görmesin diye, ülkenin yok olmaya yüz tutmuş vicdanı hiç olmazsa bir evin kuytusunda yaşasın diye, yapabildikleri tek şey...

Hatırlamak Yalnız Bırakır

Selma. Selma ağlamaya başladı. Selma gözlerindeki yaşları silmeden dönüp baktı: Kasap Gani, hâlâ Kasap Gani'ydi.

Neredeyse bir saattir bankta oturmuş bekliyordu, sonunda sinirleri bozulmuştu. Salıncağın arkasındaki genç çift Selma'ya bakıyordu. Aralarında konuşuyorlardı, belki de ondan söz ediyorlardı. Tek başına bir kadın, diyorlardı, üstelik ağlıyor.

Parkta Selma'dan başka yalnız başına oturan kimse yoktu, ağlayan da yoktu. Çocuklar bütün istekleri yerine gelmişçesine mırıl mırıl oynuyor, anne babalar çocuklarını gözleyerek sohbet ediyordu. Sevgililer sarmaş dolaştı. Azrail geldiğinde yalnız olmamak için bütün ihtiyarlar çifter çifter oturuyordu. Eylül ayında bir akşamüstü bu parkta toplanmışlardı.

Ana caddeden içeride, dar sokaklarla çevrili bu küçük park, evlerin arasında dikdörtgen bir ada gibiydi. Parkın uzun kenarlarından biri boyunca dikilmiş akçaağaçlar yüksek bir duvar işlevi görüyordu. Tam ortada çakıl döşeli ze-

min üzerinde göz alıcı renklerdeki kaydırağı, salıncağı ve tahterevallisiyle küçük bir oyun alanı vardı. Mavi ve kırmızı boyalı demir parmaklığın önüne yan yana banklar yerleştirilmişti. Parkın çevresindeki evler, dükkânlar eskiydi. Önünde sebze meyve dolu birkaç tahta kasa bulunan bir bakkaliye, çardaklı küçük bir kıraathane, bir kasap, bir berber ve içinden buharlar çıkan bir kuru temizlemeci.

Park bu haliyle eski bir zamana saklanmış gibiydi. Umut ile burayı bu nedenle seviyorlardı.

Bir akşamüstü, yine böyle bir eylül ayında... Aslında tam beş yıl önce bir akşamüstü, Umut şimdi Selma'nın tek başına oturduğu bankın iki yanındaki bankta, yanağını Selma'nın yanağına dayamış, "Beş yıl sonra bu gün ve bu saatte tam bu bankta buluşalım," demişti. "Söz verelim birbirimize, ne olursa olsun, nerede, nasıl olursak olalım, birlikte ya da ayrı, buraya geleceğiz. Beş yıl sonra bu gün, bu saatte." O an öyle güzeldi ki, o anla yetinmek insanoğlunun başarabileceği bir şey değildi. Umut heyecanla, gözleri parlayarak konuşuyordu: "Belediye burayı yıkıp, dümdüz edip otopark bile yapmış olsa, şu bakkaliye şans oyunları oynanan bir tekel bayiine, şu berber bir erkek kuaförüne, hatta kuaförü geçtim, bir saç tasarım merkezine, kuru temizlemeci kuru temizleme dünyasına ya da kirli çamaşır hastanesine de dönüşse, beş yıl sonra tam burada buluşalım."

Güzel bir anı gelecekte yeniden yaşamayı güvence altına alarak elde edilen mütevazı bir sonsuzluk duygusu...

"Ama," demişti Umut biraz hüzünlenerek, "olur da birimizden biri unutur gelmezse, diğeri muhtemelen kendisini bu koca dünyada yapayalnız hissedecek, sevilmediğini düşünecek ve şu Kasap Gani tabelasını Kasap Cani olarak okuyacak! Yalnızca kederden ağlayacağı, gözleri yaşlı olacağı, bu yüzden tabelayı iyi seçemeyeceği için değil, aynı zamanda unutmak bir cinayet olacağı için."

Selma kendisini koca dünyada yapayalnız hissediyordu. Beş yıl önce heyecanlı heyecanlı konuşan Umut şimdi yoktu.

Selma nişanlısıyla bu yüzden tartışmıştı. "Aptalca bir fikirmiş!" demişti nişanlısı, "Onu hayatından çıkarmak istemiyorsan, başka... Ama aptalca bir fikir! Gitmeyi düşünmen daha da aptalca!"

Neden geldiğini düşündü Selma. İki yıl önce Umut ile ayrıldılar, yazın başında daha yeni nişanlandı, ilkbaharda evlilik, neden geldi? Umut'u hayatından çıkarmak istemiyor mu?

Ah Umut! Güldüren, heyecanlandıran, kucaklayan. Ama kapalı biri. Ne yapsan açılmayacak biri. Kız kardeşi ve annesiyle kurduğu dünyaya kimse giremez. Umut da oradan çıkmaz zaten. Evlenmeyi, ayrı bir eve çıkmayı düşünmedi. Bunun için parmağını bile kıpırdatmadı. Çocuk istemedi. Hiçbir şey değişmesin, her şey aynı kalsın istedi. Çünkü onun için yalnızca şimdi vardı, içinde yaşanan an vardı. Bir de geçmiş. Gelecek diye bir şey yoktu, geleceği düşünemiyordu. İşte en fazla böyle coşkulu bir anında aklına gelen bir fikirle geleceği düşünmüş oluyordu. O da güzel bir anı yeniden yaşamak için.

Ama gelmemişti.

Selma toparlandı. Gözyaşlarını sildi. Kalkmadan önce dönüp tekrar Kasap Gani'ye baktı. Dükkânın ışıkları açılmıştı. İçeride, tezgâhın önünde el ele tutuşmuş bekleyen genç bir çift vardı.

Parktan çıktı. Bir çocuğu olsun istiyordu, gerçek bir çocuğu.

Konuşmuyorlar

Buzlucamın ardında bir gölgenin dolaştığı, banyoya, mutfağa girip çıktığı görülebiliyordu. Gölge bir süre mutfakta oyalandı, sonra gece boyunca koridoru aydınlatan mavi ışığı söndürdü, yaklaştı, yaklaştı, kıvrık bir işaretparmağı oldu, camı tıklattı.

"Umut, hadi dostum!"

"Uyanığım," dedi Umut, "geliyorum."

Dışarı çıktığında Abidin'i odunluğun önünde bir kütüğe oturmuş ayakkabılarını bağlarken buldu. Abidin evin sekisinden bahçeye inen basamakları gösterip "Orası ıslak!" dedi. Basamaklarda, Can'ın yürürken altından kırmızı ışıklar çıkan ayakkabıları ve gri plastikten bahçe terlikleri gelişigüzel atılmış duruyordu. Umut odunluğa doğru gidip, Abidin'in yanına, bir kütüğe oturdu, ayakkabılarını bağladı.

Meyve fidanlarının arasındaki çimenlik, evin doğu duvarı boyunca uzanan mazı kümesi, kimisi saksılarda kimisi tenekelerde sardunyalar, küpe çiçekleri, karanfiller, bir ağaçtan çok, boylu, dağınık bir çalıyı andıran iğde, Nergis'in an-

ne babasının evi, bahçenin yola bakan tarafına dikilmiş incir ve ceviz ağaçları, evin yaslandığı tepeden aşağıya, odunluğun duvarına kadar inen böğürtlenler, bütün her şey, bulanık sabah havasının içinde bir netlik ayarı yapılıyormuşçasına yaklaşıp uzaklaşıyordu.

Umut doğruldu, derin bir nefes aldı. Abidin önde, o arkada ıslak otlara basarak bahçenin eski kalaslardan yapılma geniş kapısına doğru yürüdüler. Kapıya geldiklerinde ikisinin de ayakkabıları ıslanmıştı.

"Dün geceki alkolü bünyeden atmamız lazım," dedi Abidin, kapıyı yukarı kaldırıp kendine doğru çekerken.

Alkol... Umut'un içinden bir titreme geçti.

İlçenin kayıkhanesinde rakı içmişlerdi. Hilal biçiminde bir koyda, yan yana sıralanmış salaşların birinin önünde. Çıplak ampullerin ışığı karanlık suya, halatlarını gıcırdatarak salınan rengârenk kayıklara vuruyordu. İçinde küçük bir lavabo, duvara sabitlenmiş bir terek, külüstür bir buzdolabı, eski bir çekyat, aletler, boya, vernik kutuları, ıvır zıvır bir sürü şey ve hoş bir koku olan salaş. Hemen yanlarında zehirli boyayla boyanmak üzere kızağa çekilmiş bir kayık. Duvardaki bir çiviye asılmış radyo. TRT FM dinlemişlerdi. Kalabalıktılar. Mangalda balık, geniş bir tepsinin içinde bol soğanlı bir salata. Gece hava serinleyince, Nergis'in ağabeyi için için yanan mangalı, çevresinde oturdukları büyük dikdörtgen masanın altına itelemişti. Dizlerde tatlı bir sıcaklık. Kemal Ağabey, Abidin'in söz ettiği gibiydi, iyi ve kederliydi. Tam bir taşra doktoruydu, ince uzun yüzü, ölümcül hastalıklar dışında hiçbir şeyi önemsemiyormuş gibi bakan kısık gözleri, torba torba olmuş göz altları, kalın sesi, sigarayı çok güzel tutan elleri. "Hep duyardım adınızı Türkan Hanım," demişti, "çok sevindim sizi tanıdığıma!" Gerçekten de sevinmişti. Geçmişten, partiden pek konuşmadan daha çok duruşlarıyla, susuşlarıyla, gülümseyişleriy-

le, baş sallayışlarıyla hatta rakı içişleriyle birbirlerini çok iyi anladıklarını belli eden Türkan ve Kemal...

Güzeldi, diye düşündü Umut. Dönüp eve, annesiyle Başak'ın uyuduğu odanın penceresine baktı.

Çeşmeye doğru gidiyorlardı. Çeşmenin arkasındaki koyu yeşil yapraklı dev ağaçlardan bir serinlik vuruyordu yüzlerine. Akan suyla birlikte ağaçlar da çağıldıyordu.

Yalağın taşına çömelip su çarptılar yüzlerine, ağızlarının içinde bekletip ılıtmaya çalışarak biraz su içtiler. Dişleri sızladı.

Abidin ıslak ellerini silkeleyerek önlerinde hafif yokuşla uzanan yolu gösterdi. Kararmış ahşap evlerin, kalasları darmadağın olmuş yıkıntıların, derme çatma bahçelerin arasından geçerek, ilkokulun bulunduğu düzlüğe çıktıklarında güneş de Paşabeli'nin ardından görünmeye başlamıştı. Bir süre yonca ekili tarlaların arasından yürüdüler. Önlerindeki genişlik Güzelce Irmağı'na doğru dalgalanarak alçalıyordu. Irmağın izlediği yol, koyu yeşil çalıları, büyük salkımsöğütleriyle doğurgan bir yarıktı, uzaktan kendisini belli ediyordu. Arazi, ırmağın karşı yakasında önce dik bir eğimle yükseliyor, sonra Çakandağ'ın eteklerine kadar çorak bir düzlük olarak uzanıyordu.

Yürüdükleri yol ile ırmak arasında kalan çayırlıkta sarı çiçekleriyle, rüzgârı bekleyen beyaz top biçimli tohumlarıyla karahindibalar her yeri kaplamıştı.

Korkuluğu olmayan düz beton köprüden ırmağın karşı yakasına geçtiler. Şimdi iki yanında kavakların sıralandığı yoldan yürüyorlardı, biraz daha hızlanmışlardı. Kavakların ardındaki bahçelerde, tarlalarda kimsecikler yoktu. Yıkılmış bir ambarın yanından geçerken peşlerine nereden çıktıklarını anlamadıkları iki köpek takıldı. Çekinik çekinik geliyorlardı. Abidin ile Umut yavaşlayınca onlar da yavaşlıyordu.

Abidin yağmurluğunun cebinden bir parça ekmek çıkarıp parçalara ayırdı, yola bıraktı. Köpekler ekmekleri yedikten sonra yine çekinik, saygılı ama bir yandan da kuyruklarını neşeli neşeli sallayarak takiplerini sürdürdüler.

Güneş iyice yükselmişti, çalıların dalları arasındaki örümcek ağları ışığın altında bir an parlayıp sonra kayboluyordu. Kavakların bittiği yerden kuzeye, köye doğru döndüler. Bir bahçenin dikenli teli boyunca yürüdüler, iki yanı sık ve yüksek çalılarla kaplı tünele benzeyen bir yerden geçtikten sonra futbol sahasına çıktılar. Aslında burası yıllar önce sağlık ocağı yapılmak üzere iş makineleriyle düzlenmiş, sonra da ot bürümüş bir alandı. Köy tarafındaki kale biraz eğik duruyordu, birbirine çakılmış üç tahta direk. Diğer kaleyse iki büyük taşla kurulmuştu. Abidin sahanın kenarında devrik duran kaba sırayı kaldırdı. Oturdular. Futbol sahasının ortası dışında hemen her yerini kaplayan yosun yeşili otları, mavi gökyüzünü, bulutları seyrettiler.

"Terimiz soğumasın," dedi Abidin. Yeniden yola koyulurken dönüp köpeklere baktı. Kale direklerinden birinin dibinde yatmış güneşleniyorlardı. Abidin yağmurluğunu çıkarıp eline aldı, Umut hırkasının fermuarını açtı. Bir dere yatağını andıran, tabanı çakıllı dik bir patikayı soluk soluğa tırmanmaya başladılar. Patika boyunca açık yeşile boyanmış, üzerinde dikine derin çatlaklar bulunan ahşap elektrik direkleri sağa sola yatmıştı. Elektrik tellerinden birinde dört kırlangıç yan yana sıralanmıştı. Birbirlerine bakmıyorlardı, sessizdiler, sanki manzarayı seyrediyorlardı.

Patikayı tırmanırken Abidin bir ara döndü, "Böyle yollara burada cılga diyorlar," dedi. Umut, "Cılga," diye tekrarladı, yağmurluğunu beline bağlamış, önünde sağlam adımlarla yürüyen arkadaşına minnet ve güven duyarak baktı.

Patikanın köye giden yola çıktığı yere geldiklerinde, aşağı mezarlığın ardından başlayan geniş yamaç üzerindeki

büyük meşeyi gördüler. Tek başınaydı. Dibindeki birkaç iri kaya, oturmuş dinlenen bir insan gibi görünüyordu uzaktan.

Yoldan aşağı, mezarlığa doğru inerken, ötede, üzerinde koyu bir sis tabakasıyla denizi belli belirsiz seçebiliyorlardı. Mezarlığın yanından köye doğru döndüler. Konuşmuyorlardı. Yürüyorlardı. Evet.

Kaybettiren Oyun Sonları

Kapı çaldı. Karşı dairedeki kadın. Elini hâlâ zil hizasında havada tutuyor, hiç bilmediği tuhaf bir şeye dokunmuş gibi parmak uçlarını birbirine sürtüyordu. Yüzünde de şaşkın, dağınık bir ifade.

"Anneniz evde mi?" diye sordu. Nedense dönüp geriye kendi dairelerinin kapısına baktı.

"Evet, buyurun," dedim. Kadın ile birlikte Başak, bir kış akşamı mutfakta anlattıkları, portakal kabukları, kabukların üzerindeki çiçekler içeri girdi.

Kadın ev terlikleriyle gelmişti. Süssüz, metal tokaları paslanmış terlikler.

"Başınız sağ olsun," dedi salondaki ikili koltuğa otururken. Başak'ın griyi iyice abartıp öne çıkararak, yüzeyleri dünya bir hapishane dercesine daraltarak boyadığı toplu konut manzarasına bakıyordu.

Resim ilgisini çekmişti. "Isı merkezinin bacaları değil mi şunlar! Bizim evin penceresinden de görünüyor."

Anneme baktı sonra ama yere bakar gibi. "Kızınız yaptı herhalde... Duyunca çok üzüldüm. Başınız sağ olsun. Elin-

de resim malzemeleri görmüştüm de. Kışın yapmış galiba bu resmi. Başınız sağ olsun. Bize gelmişti bir gün. Çok üzüldüm duyunca çok. Kapıda kalmıştı galiba o gün. Ne yapalım işte..."

Cümleleri sıraya sokamıyordu sanki, birdenbire "Benim oğlum da felçli," dedi. "Kızınız tanışmıştı onunla." Öyle cansız söylemişti ki son cümleyi, annemle kadına bakamadığımız için birbirimize baktık.

Annem "Başak da sizden söz etmişti," dedi neden sonra, portakal kabuğunun üzerindeki çiçekler karanlık bir boşluğun içinde yüzer gibi uzaklaştılar.

Kadın bizim acımız karşısında saklayacak bir şeyi kalmadığına karar vermişti, bu belliydi, konuşmak, anlatmak istiyordu. "Tekin," dedi, "oğlumun adı Tekin. Üniversitede okuyordu. Trafik kazası geçirdi. Daha birinci sınıftaydı. Arabayı arkadaşı kullanıyormuş. Basketbol oynardı Tekin. Takımda oynuyordu. Uzun boylu. Doktorlar umutlu konuştular önce. Ama olmadı. Belden aşağısı tutmuyor. Tekerlekli sandalyede. Tabii zor. Önce akrabalarımız, arkadaşları, herkes ilgilendi. Yalnız değildik. Yalnızlık kötü. Arkadaşları hafta sonları alıp gezdirirlerdi. İçki bile içerlerdi birlikte. Sonra yavaş yavaş herkes bıraktı..." Eliyle yavaş yavaş bırakma hareketi yaptı, dalgaya benzeyen bir şey ama işte yine portakal kabuğunun üzerindeki çiçekler yüzer gibi uzaklaştı. "En sonunda da," dedi ellerini dizlerinin üzerine koyup, "babası bizi bıraktı gitti. Eşim... Bazen bir telefon ediyor. Bir telefon."

Annemle aynı anda ikili koltuğun yanındaki sehpada duran telefona baktık.

"Erkekler böyle şeylere dayanamıyor," diye ekledi kadın, kızgın gibi değil de öğrenmiş, kanıksamış gibi.

"Uzun süreceğini düşündükleri şeylere," diye açıkladı annem.

İki kadın bakışlarıyla anlaştı.

Kadını geçirirken, "Bir gün Tekin'i de getirin," dedi annem.

Birkaç gün sonra geldiler. Eşiğimizden geçtiler. Başak'ın dediği gibiydi Tekin, sönmüş bir balon. Onu bir basketbol oyuncusu olarak düşünmek kolay değildi. Daha çok evcil bir hayvana benziyordu. Sandalyesinin tekerleklerini avuç içiyle itiyor, evi, salonu, kendine göre bir plan çıkarmak istercesine hızla inceliyor, sandalyesiyle geçebileceği, manevra yapabileceği, durabileceği yerleri saptıyordu. Annesine pek bakmıyor, neredeyse o yokmuş gibi davranıyordu. Belki de çok uzun bir süredir hep o vardı, yalnız o vardı diye bakmıyordu.

"Başınız sağ olsun," dedi, kelimeler şişkin ve sarkık yanaklarının içinde yankılandı. Başak'ın, "Kâğıt Toplayanlar" resmine uzun uzun baktı. Yüksel Caddesi'yle Bayındır Sokağı'nın kesiştiği köşede, ilkokulun duvarına oturmuş dört kişi, önlerinde açılıp istiflenmiş karton kutular, içinden kâğıtlar taşan el arabaları iki yanlarında, akasya ağaçlarının arasında, akşam saatleri. Başak, Alman dışavurumcuların etkisi altında kaldığı bir dönemde yapmıştı bu resmi, yoğun ve zıt renkler, bozulmuş biçimler, kalın sürülmüş boya.

"Kabartma gibi yapılmış," dedi Tekin, bakışları resimdeyken, "Satranç oynar mıyız?" diye sordu. Televizyonun yanındaki satranç sehpasını görmüştü.

Oynamak istemiyordum, ama oynamak zorunda hissettim kendimi. İyi biri olmak, benden daha kötü birine yardım etmek... Mezarlığa gide gele kazanılan meleksi ve mermersi bir iyilik... Fillerden önce çıkarılan atlar. Piyon fedaları. Kabul edilmeyen vezir gambiti. Hayat devam eder. Bazı çiçekler susuzluğa ve unutulmaya dayanır. Hayat her zaman devam eder, bunu herkes bilir.

Tekin ile satranç oynarken, annelerimiz çoğunlukla geçmişten, gençliklerinden konuştular. Biz erkekler uzun süren şeylere dayanamıyoruz, bunun için satranç oynuyoruz, diye düşündüm. Evet saatler sürdüğü olur bir satranç maçının ama yine de ölümden, terk edilişten daha kısa sürer, hele bir de rakibin tuzaklarına bilerek düşerseniz.

Babamız Nerede?

Başak, ağabeyinin çalışma masasının üzerine oturmuş, ayaklarını aşağı sarkıtmıştı. Terlikleri ayak parmaklarının ucunda duruyordu.

"Annem hâlâ niye bu kadar çalışıyor, anlamıyorum!" dedi. "Bak, sabah senden hemen sonra çıktı, daha gelmedi. Çeviri yapmaktan beyni sulanacak!"

Umut masada, Başak'ın arkasında duran saate baktı. "İkimiz de biliyoruz neden bu kadar çalıştığını," dedi.

"Ama artık biz de para kazanıyoruz," diye itiraz etti Başak, terliklerden birini yere düşürmüştü. Anneleri hakkında mantıklı şeyler söylemenin pek bir anlamı olmadığının farkındaydı aslında. "Neyse," dedi, alnına düşen saçlarını eliyle başının üstüne aldı, "Haydi başla bakalım!"

Umut yatağında sırtüstü uzanmıştı, ellerini başının altında kavuşturup oyunu başlattı.

"Babamız nerede? Babamız bir yük gemisinde çarkçıbaşı. Yılın büyük bölümünü seferlerde geçiriyor..."

"Bir dakika bir dakika!" diyerek sözünü kesti Başak. "Nasıl öğrendi bu işi babamız?"

Umut'un yüzünde hoşnutsuz bir ifade belirdi. "Bizi terk ettikten sonra İstanbul'a gitti ve Yıldız Teknik'te makine mühendisliği okudu," dedi. Bu oyunda, gerçeğe uygun ayrıntılara ikna edici veya akla yakın olmak için değil, yalnızca ama yalnızca kurmacaya zenginlik katmak için başvurulmalıydı ona göre. Hayal gücü ve kurgu. Başka bir şeye gerek yoktu. Biraz canı sıkkın, inançsız, oyunu sürdürdü.

"Üniversiteyi bitirdikten sonra gemilerin makine dairelerinde çalışmaya başladı. Böylece hem çok para kazanıyor hem de gezgin tabiatına uygun yaşıyordu. Gençliğinde, Profesör Faik Sabri Duran'ın *Büyük Atlas*'ı masanın üzerinde daima açık dururdu. Babam için hayatın anlamı da açıktı: Özlemek duvarları en yüksek, kaçılması en zor hapishaneydi. Özlemekti onun hapishanesi. Gemilerde çalışmaya böyle bir kavrayış sonucunda karar verdi. Yıllar içinde çarkçıbaşılığa yükseldi, ama makine dairesinin gürültüsü yüzünden hep bir uğultu duyuyordu. Zamanla bu uğultuyu, geçmişinin bir tür pişmanlık olarak yankılanan uğultusundan ayıramaz oldu."

Başak masadan inip sandalyeye oturdu, terliklerini ayağına geçirdi, ağabeyi yavaş yavaş her zamanki akıcı üslubuna kavuşuyordu.

"Bu uğultudan kurtulmak için Québec Limanı'nda gemiden ayrıldı. Kanada'yı trenle doğudan batıya kat edip Büyük Okyanus'a ulaştı. Okyanus kıyısında küçük bir şehirde bir süre barlarla sinemalar arasında mekik dokuyarak yaşadı. Sonra kuzeye, geniş çayırların aylarca karla kaplı kaldığı, derelerin, göllerin donduğu, insanların birbirinden uzak, küçük kasabalarda alçakgönüllü bir hayat sürdüğü bölgeye gitti. Orada coğrafyayı ve iklimi bir kader gibi yaşadı. Eskimoları andıran tombul bir sevgilisi oldu. Bol bol ot içti ve tanımadığı insanlarla sabaha kadar müzik dinledi, dans etti, onlara Akdeniz'i anlattı. Baharın türlü ışık oyunlarıyla yeryüzünü ve gökyüzünü kapladığı bir gün güneye,

Amerika Birleşik Devletleri'ne doğru tek başına yola çıktı. Yolculuk, yalnızlık, pişmanlık ve merakın arasından arada sırada yüzünü gösteren özgürlük duygusu ona yetiyordu. San Diego'ya vardığında suça ve suçlulara yakınlık duymaya başlamıştı. Uyuşturucu satıcılarıyla, pezevenklerle, otomobil hırsızlarıyla, yazılım korsanlarıyla ve kumarbazlarla arkadaşlık etti. Bir gece kulübünde üstsüz olarak içki servisi yapan bir sarışınla aynı evde yaşamaya başladı. Sabahları, okyanusun kahverengi sularında çırılçıplak yüzmeye gidiyor, günlerinin büyük bölümünü San Diego Hayvanat Bahçesi'ndeki beyaz gergedanları seyrederek geçiriyorlardı. Bir kez Amerika kıtasına ayak basanların hemen kapıldığı o 'dünya kazan ben kepçe' ruh haline babam da kapıldı. Limandaki gemilerden birine atlayıp Panama Kanalı'ndan geçti, Jamaika'da gemiden indi. Kırmızı, yeşil, altın sarısı renklere vuruldu. Bereler, bileklikler taktı. Ras Tafari'yi Mesih olarak görmese de ona büyük bir saygı besliyordu. Çok beğendiği yerel bir *reggae* grubuna albüm yapmak için birkaç ay uğraşıp başarısız olunca Honduras'a geçti. Honduras-Meksika futbol maçını seyrederken çıkan olaylar sırasında tutuklandı. İki ay tutuklu kaldıktan sonra, sıkıntılarla dolu anayurdunun ansızın yoklayan imgesini bir çeşit taşikardi gibi vücudunda duyarak gemiyle Hindistan'a gitti. Bu anayurt imgesi belli belirsizdi ve ne yalan söylemeli, bir iftar sofrasını andırıyordu. Hindistan'da, Goa Sahili'nde, büyük yolculuğunun başlangıcını ve bitişini anlık bir kavrayışla apaçık gördüğünde, çocuklarına atmak için bir kart aldı. Kartın arkasına, Oktay Rifat'ın aklında kalan bir dizesini yazdı: 'Uzak geldim, uzağa gidiyorum.' Ama kartı postalamayı unuttu. Anlık aydınlanmalarla zihni kamaşıyor, en sıradan faaliyetleri bile unuttuğu oluyordu. Yağmurlu günlerde ucuz naylondan yağmurluğunu üzerine geçirip kenevir tarlalarına dalıyor, çamura bata çıka kenevirlerin arasında

koşuyor sonra da yağmurluğuna yapışan kenevir çiçeği tozlarını parmağıyla sıyırıyor ve kurutup afiyetle içiyordu."

Umut, ellerini başının altından çekip Başak'a benden bu kadar, der gibi baktı. İki kardeş bir süre kafalarında beliren görüntülerle meşgul oldular. Sonra, "Hadi bakalım, sıra sende!" dedi Umut.

Başak gırtlağını temizledi, "Biraz sefih bir babamız var anlaşılan," dedi. Gözlerini tavana dikti. "Madem yurtdışı, diyorsun, yurtdışı olsun..." Bakışları hâlâ tavandaydı, beş altı yaşlarında bir kız çocuğu gibi görünüyordu.

"Babamız nerede? Babamız makine mühendisi olarak bir süre yurdumuzun çeşitli bölgelerindeki şeker fabrikalarında görev yaptıktan sonra, yurtdışındaki şantiyelerde çalışmaya başladı. Şantiyeleri seviyordu, çalışma arkadaşlarını geniş bir ailenin fertleri olarak görüyor, böylece aile konusunda delik deşik olan vicdanını biraz olsun rahatlatıyordu. Geniş ailesiyle birlikte, Libya, Romanya ve Suudi Arabistan'da on beş yıl kadar geçirdikten sonra şantiye şefi olarak Sibirya'nın batısında, Obi Irmağı'nın kıyısındaki bir şantiyeye gitmişti. Atık su arıtma tesisi yapıyorlardı. Bölge yılın sekiz ayı karla ve buzla kaplıydı. Diğer zamanlardaysa sürekli yağmur yağıyor, her taraf çürümüş ot ve çam kokuyordu. Babam, diğer şantiye personeli gibi, tuvaleti banyosu ortak olan tek kişilik odalarda kalıyordu. On beş günde bir tatil yapıyorlar, tatil günlerinde bile birlikte zaman geçiriyorlardı. Neredeyse yirmi yıldır birlikte çalışan bu insanlar birbirlerini iyi tanıyor, sırlarını paylaşıyorlardı. Aralarından birinin, bir kaynak ustasının Dilek adında bir kızı vardı. Dilek'in bebekliğini biliyorlardı. Yıllar içinde bir genç kıza dönüşmesini, babasının anlattıklarından, şantiyeye gelen mektuplardan, fotoğraflardan izlemişlerdi. Kaynak ustasının izne gittiğinde bir trafik kazası sonucu ölümü hepsini çok üzmüş, Dilek'i kendi kızları gibi sahiplenmişlerdi.

Onun her şeyiyle ilgiliydiler. Hastalıklarıyla, okuldaki dersleriyle, bale kursuyla, hatta arkadaşlık yaptığı oğlanlarla. Ona harçlık yolluyor, şantiyenin yemekhanesinde hep birlikte oturup mektup yazıyorlardı, tabii bu mektupları aralarında en iyi laf yapan adam olarak bildikleri babam kaleme alıyordu. Sonra da Dilek'ten gelecek mektubu bekliyorlardı. Bu adamlar, Sibirya'nın bir köşesinde kendilerini soğuktan ve kadınlardan korumaya çalışıyor ama başaramıyorlardı. Dilek'in el örgüsü bir atkıya sarınmış gülümsediği, kocaman bir elmayı dişlediği, odasında ders çalıştığı fotoğraflarından yansıyan tazelikle günahlarından arınacaklarına inanıyorlardı sanki. Art arda içtikleri votkaların baş ağrısı, kadınsız yapamadıkları gecelerin vicdan azabı, binlerce kilometre uzaktaki Dilek'in varlığını düşündüklerinde diner gibi oluyordu. Dilek, şantiyedeki herkesin su katılmamış memleket hasretiydi, bütün iyi taraflarının toplamıydı. Bir gün Dilek'ten bir oğlanla ciddi şekilde görüştüğünü bildiren bir mektup aldıklarında burukluk yaşadılar. Kendilerini aldatılmış hissettiler. Birkaç hafta sonra Dilek'ten yeni bir mektup geldi. Genç kız, hissettiği şeyin gerçek aşk olmadığını yazıyordu. Mektubu öğle yemeğinde, yemekhanede yüksek sesle okuduktan sonra babam, 'Gerçek aşk diye bir şey varsa, o bizimki,' demişti bir an kapıldığı bir coşkuyla bağırarak, 'bizim Dilek'e hissettiğimiz aşk.' Bu itiraf, bu meydan okuma sevinçle karşılanmıştı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Oysa babam birden kederlenmişti. Bir duygunun itiraf edilmesiyle, adının konulmasıyla kınından çıkan bıçak gibi bir keder... Paltosunu giyip dışarı..."

Umut, sus işareti yaparak Başak'ın sözünü kesti. İki kardeş odanın dışından gelen sesleri dinlediler. "Sonunda gelebildi," dedi Başak.

Tıpkı çocukluklarında olduğu gibi, anneleri gelince oyun bitiyordu.

Boşluk

Büyük, karanlık ve soğuk bir salonda çalınıyormuş gibi geliyor piyanonun sesi. Ahmet gözlerini yumuyor, olacakları biliyor. Keman tek bir notayla yol gösterip çekiliyor. Bandoneon başladığında kollarını kavuşturuyor Ahmet, koltuğuna iyice yerleşiyor. Keman tekrar giriyor ve Başak adımlarını kontrbasa uydurmaya çalışmadan şehrin kalabalık caddelerinde yürümeye başlıyor. Akşam saatleri, hava henüz kararmamış, sıcak. Başak'ın üzerinde lacivert bir pantolon, kolları ve yakası lastikli şeker pembesi bir bluz var. Saçını toplamış, atkuyruğu yapmış. Yürürken kollarından birini daha fazla sallıyor, engebeli bir yolda yürüyormuş da dengesini sağlamaya çalışıyormuş gibi. Başı hafifçe öne eğik yine de her şeye bakıyor. İnsanlara, ağaçlara, afişlere, duvar diplerine... Her köşe başında, daha önce tam orada sevdiği biriyle vedalaşıp ayrılmış gibi kederlenerek veya buluşacağı biri tam o anda orada değilmiş gibi küserek duraklıyor, ama sonra yürümeye devam ediyor. Vitrinlere bakan, alışveriş yapan, art arda sıralanmış duraklarda otobüs bekleyen, onunla aynı yönde yürüyen, farklı yönlere gi-

den insanların arasından, onlara karışmadan geçiyor. Bir yoğunluk farkı var çünkü bu hissediliyor. Başak, duraklara yanaşmaya çalışan otobüslerin, kaldırıma yakın giderek müşteri arayan taksilerin, sokaklardan caddeye çıkmaya çalışan sabırsız otomobillerin önünden karşı kaldırıma koşarken, sanki bir hemzemin geçit çanı çalınıyor: Çan çan çan çan. Pastanelere, çay ocaklarına, kahvelere, birahanelere, lokantalara girip çıkıyor Başak. Bir şey arıyor. Tanıdık bir koku aldığında başını yukarı kaldırıyor, mutlu mu mutsuz mu anlaşılmıyor, aradığını buldu mu anlaşılmıyor, çünkü Başak bu bazen kardeşçe dokunabilir yaranıza bazen de çapkınca gülümseyebilir uzaktan ama çok uzaktan, seslenir gibi, uzağımda dur yakını göremiyorum, diye seslenir gibi seviyor mu nefret mi ediyor belli değil. Çünkü Başak bu, bir işporta tezgâhında dönüp duran oyuncak treni seyreden, alçıdan yapılma köpek, ördek, melek heykellerine bakan, çiçekçi kulübelerinin yanından geçerken içinde bir boşluk hisseden Başak. Baksa şehir yerinde değilmiş, gökyüzü yerinde değilmiş gibi bir boşluk. Üzerine bir kedi sıçramış da bütün kuşlar korkup uçmuş gözden uzağa, öyle bir boşluk; Başak muhtemel bir ufuktan yoksun kalmış, üzülmüş bir süre yokuş aşağı, sokağın sonundaki kahveye doğru, darmadağın olmuş sandalyeler çay bardakları, öyle bir boşluk, ta buradan oraya kemandan piyanoya şarkının başından sonuna.

Bir Düşünceyi İter Gibi

Başsağlığına gelenler, karşılıklı iki duvarında Başak'ın iki yağlıboyasının asılı durduğu salonda her an kalkacakmış gibi oturuyor, alçak sesle, tane tane konuşuyor ve sanki ellerinden utanıyorlardı. Ellerini, acıya saygısızlık etmelerinden korktukları bu soytarıları, bacaklarının altına, dizlerinin arasına, koltukaltlarına saklıyor; her türlü hızın neşe olup göze batacağı bu ölü evinde ellerini çok yavaş hareket ettiriyor, olanaklıysa hareket ettirmiyorlardı.

Başka ellere ya da ikram edilen bir şeye uzanırken bu eller tek bir başparmak ve birbirine yapışık dört parmaktan oluşuyormuş gibi görünüyordu. Bir şey göstermeleri gerektiğinde işaretparmakları hiçbir zaman tam ileri uzanmıyor, boynu bükük duruyor ve eller bedenlerden çok uzaklaşmadan, gösterdikleri şeye çok yaklaşmadan hemen geri dönüyorlardı. Bir konuşmayı, söylenen bir şeyi desteklerken kafeslerinin kapısının açık olduğunu gören kuşlara benziyorlardı: Kapı açık değilmiş gibi davranıyorlardı. Her şeye razıydılar. Başın altına yastık olabilirlerdi ya da gözler için siperlik. Bir şeyler dilemek için yukarıdaki büyük, ürkütücü

boşluğa doğru açılabilirlerdi. Becerikli olmaları gerekmiyordu, üretmeleri gerekmiyordu. Et ve kemiktiler.

Sahipleri evden ayrılırken anlamla sarmalanıyordu eller. Omuza dokunulduğunda, bir kolu kavradığında, sırtı sıvazladığında. Bir söz veriyor, vaatte bulunuyorlardı: Yalnız değilsiniz, yanınızdayım, acınızı anlıyorum, hayat devam ediyor, ölenle ölünmüyor, yine geleceğim, bir ihtiyacınız olursa yapabileceğim bir şey olursa mutlaka arayın. Söze dönüşüyordu eller, güvenilmez oluyorlardı bu yüzden. Anlamları oluyordu, tabii hemen sonra da anlamsızlıkları. Asansörün kapısını açıyorlar, son bir kez sallanıyorlar ve ardından gözden yitiyorlardı.

Cesaretini toplayıp kendi ellerine bakıyordu Umut. Bakar bakmaz da ellerini ileri doğru uzatıp boşluğu itiyordu. Birini iter gibi değil hayır. Bir düşünceyi iter gibi.

Karşı Komşu

"Karşı komşunun ne sakladığını buldum," dedi Başak. Mutfak masasında oturmuş, bir portakal kabuğu parçasının üzerine tırnağıyla bir şeyler çiziyordu.

"Karşı komşu bir şey mi saklıyormuş?" diye sordu annesi.

Umut kardeşine bakarken, "Kadının öyle bir hali yok mu anne sence de?" diye araya girdi. "Asansörde filan karşılaştığınızda, kadın büyük bir şey saklıyormuş da, sakladığı şeyin ucu bir yerden görünüyormuş gibi gelmiyor mu sana da?"

Başak gözlerini iyice açarak, "Bana o kadın bir örtüymüş gibi geliyor," dedi.

"Peki ne saklıyormuş kadın?" diye sordu anneleri.

"Felçli bir oğul!" dedi Başak üzgün bir sesle. Annesinin ve ağabeyinin bakışları boşlukta kalmasın diye ikisine birden bakmaya çalıştı.

"Ben yalnız yaşıyor sanıyordum onu," dedi annesi. Sağ elini bir yara varmış ve bu yara çok acıyormuş gibi göğsünün üzerine koymuştu. Diğer elinde büyük tahta bir kaşık, ocağın üzerindeki çorbayı karıştırıyordu.

"Biz de öyle sanıyorduk," dedi Başak, kıvırcık yapraklarını

musluğun altına tutmuş yıkayan ağabeyine baktı. "Ama kadının bir şey sakladığını da seziyorduk işte... Bugün kapılarını çaldım, gerçeği öğrendim." Elindeki portakal kabuğunu kendinden biraz uzaklaştırıp inceledi, sarıyla beyaz arası dört küçük çiçek turuncu kabuğun üzerinde tek sıra halinde dizilmişti. Başak kabuğu masanın üzerindeki büyük kavanozlardan birinin önüne yerleştirdi. Anlatmaya başladı: "Ben sizden önce geldim aslında, anahtarımı unutmuşum..."

"Hiç şaşırmadık!" diye sözünü kesti Umut.

"Nedense aşağı inmek, dolaşmak, parkta oturmak, markette oyalanmak filan istemedim. Hemen eve girmek istiyordum. Bizim eve değilse, bu eve değilse başka bir eve. Ama bir eve."

Yeni bir portakal kabuğuyla uğraşmak için kendine bir parça seçti. Tırnaklarıyla çalışmaya başladı.

"Bazen böyle oluyorum," dedi, bu bir açıklamaymış gibi. "Bütün gücüm gitmiş gibi oluyor." Tırnağının ilk birkaç darbesinden hoşnut kalmamış olacak ki, elindeki kabuğu parçalara ayırıp masanın üzerindeki diğer kabuk parçalarının arasına bıraktı. "Bütün gücüm!" diye tekrarladı.

Umut da annesi de kaygıyla bakıyorlardı Başak'a.

"Belki de," dedi Başak, "apartmandaki yemek kokusudur bunun sebebi. Ben dışarıdayken evlerden birinden burnuma bir yemek kokusu geldi mi, kendimi müthiş savunmasız hissediyorum. Savunmasız... Bu hayatta hiç sevilmemiş gibi filan hissediyorum."

Umut havuçları tırtıklamaya girişirken, "Artık anlatsan şu hikâyeyi!" diye sözünü kesti. "Niye kadının kapısını çaldın, yani diğer iki kapıyı değil de o kapıyı?"

Başak ağabeyine bakmadan, "Bilmem," dedi, "onların mutfağı bizimkine bitişik, geldiğinizi bir biçimde duyarım diye düşündüm herhalde." Omuzlarını silkti, "Çaldım işte, ne bileyim! Kadın açtı kapıyı. Kapıda kaldığımı, ikinizden

biri gelene kadar biraz içeride bekleyip bekleyemeyeceğimi sordum. Kadın öyle şaşkın, öyle sarsaktı ki, çok hızlı konuşmuşum, söylediklerimi anlamakta zorlanıyormuş gibi baktı bana, sanki duyduklarını içinden tekrar etmesi gerekiyordu önce. Anahtarımı evde unuttuğumu söyledim tekrar, dilimizi iyi bilmeyen biriyle nasıl konuşursun, öyle tane tane söyledim. Kadın içeri aldı beni ama boş bulunmuştu, bunu fark ettim, hazırlıksız yakalanmıştı. Ve daha eve adımımı atar atmaz, o evin kapısını pek kimsenin çalmadığını, çalanların da içeri girmediğini anladım. Kadın birini içeri nasıl davet edeceğini unutmuşa benziyordu."

"Sen yine de girdin ama değil mi?" diye sordu Umut, ağzının kenarıyla gülümseyerek, "Basit ihtiyaçların kölesi Başak!" Kesme tahtasının üzerinde maydanoz doğruyordu.

"Anne sen hep söylersin ya, koku almasak daha mutlu olabilirdik, diye... Salonlarına girer girmez yıllarca saklanan bir sırrın kokusunu aldım, ilaç kokusuyla sarmısak yemiş birinin nefes kokusu arası bir koku, kesif, evet. Salondaydı... Orada, sırtı girişe dönük olarak sandalyesinde, pörsümüş bir balon gibi oturuyordu; başını çevirmiş bana şöyle omzunun üzerinden bakıyordu. Kadıncağız telaşla, ben bir çığlık atıp da durumu daha da zorlaştırmadan önce, arkamdan atılıp, 'Oğlum!' diye tanıttı. Sonra da oturmam için oğlunun en uzağındaki koltuğu gösterdi."

Başak, kavanozun önüne yerleştirdiği portakal kabuğunu alıp çiçekleri incelemeye başladı yine.

"Oturdum. Kadın da oturdu. Oğlu sandalyesini bize doğru çevirdi. Üçümüz öylece oturduk."

"Konuşmadınız mı?" diye sordu annesi, çorbanın tadına bakmak için ağzına götürdüğü tahta kaşığı donmuş kalmış gibi havada tutuyordu. "Yani hiç konuşmadınız mı?"

Başak, ağabeyinin eline bulaşan maydanozları bıçakla sıyırışını seyrederken annesine cevap verdi: "Konuşmadık."

Umut Gibi İnsanlar

"Isıtan bir şeyden değil yakan bir şeyden söz ediyoruz. Kusura bakma ama Selma, Umut gibi insanlar kimseyi mutlu edemez, kendileri de mutlu olamaz. Bu tür insanların en çok duymak istedikleri şey, 'Böyle bir dünyada yaşaman mümkün değil' cümlesidir. Bunu büyük bir övgü olarak görürler..."

Selma dinlemiyordu. Umut'un boş bir meze tabağının altına sıkıştırdığı paraya bakıyordu. Böylesi daha mı iyi, diye düşünüyordu, o yakıcı sıcaklığın geride kalması. Vücudunda bir yerlerde, kalbinde değil başka bir yerde, küçük, sıcak olamayacak kadar küçük bir noktaya dönüşmesi Umut ile yaşadıkları her şeyin. Daha mı iyi çıplak ayaklarını yakan geniş kumsalın bitmesi?

Çünkü sonrası büyük, soğuk deniz.

Pazartesi Sabahı

Pazartesi sabahı. Sonbahar. Hava soğuk, rüzgârlı. Kaldırımdaki kuru yapraklar törene geç kalmış okullu çocuklar gibi koşturuyor. Salı sabahı olsa başka bir şeye benzeyeceklerdi. Çarşamba başka.

Umut, "Haftanın günlerini saymayalım şimdi," diye mırıldanıyor. Başını kaldırıp evlerine bakıyor. Salonun perdeleri kapalı. Başak da annesi de henüz uyanmamış. Başak'ın odasının açıldığı balkonda, şeritler halinde kesilmiş tuval parçaları uçlarından bir iple tavana bağlanmış, rüzgârda sallanıyorlar, güvercinleri uzaklaştırmak için. Gökyüzünde koyu gri bulutlar. Neredeyse apartmanın çatısına değecekler.

Tekrar yola, caminin olduğu köşeye bakıyor Umut. Servisin o köşede görünmesini sonra da gelip kendisini almasını bekliyor. Kuru yapraklar birbirlerinin önüne atılarak, şakalaşarak, boğuşarak, yuvarlanarak ama aynı zamanda telaşla gidiyorlar, üstleri başları toz içinde. Öğretmenleri kızacak.

Servis gelip Umut'un önünde duruyor, otomatik sürgülü kapı açılıyor.

"Günaydın!" diyor Umut, neşeli olmaya çalışarak.

"Günaydın!" diye karşılık veriyor servistekiler, bazıları son heceyi uzatıyor, neşeli olmaya çalışıyorlar.

Servis iki kişiyi daha aldıktan sonra Ayaş yoluna çıkıyor. Batıya doğru gidiyor, başka pek çok servisle birlikte.

Umut'un serviste okumayı düşünerek aldığı kitap... Çantasında duruyor. Umut dalmış, dışarıyı seyrediyor. Yolun sağ tarafı toplu konut bölgesi, yüksek binalar, önlerinde otoparklar, biraz da çimenlik. Büyük bir eğlence parkı. Sol tarafta terk edilmiş çiftlik evleri ve ahırlar, benzin istasyonları, büyük beton borular yığılı bir arazi, bir çimento kulesi, kırık dökük birkaç lunapark aletinin ve kırmızı eski bir Dodge kamyonetin paslanmaya terk edildiği, etrafı çalılarla çevrili bahçemsi bir yer...

Narlılar'da, Nergis'in bir akrabasının ırmak kıyısındaki bahçesindeler. Bahçe çok bereketli. Akla gelebilecek bütün sebzeler ve meyveler. Bellenmiş, altı üstüne getirilmiş toprak. Can ikide bir düşüyor. Işık ve gölgeyle dolu ırmak kenarı. Başak'ın eli kaşınıyor. Umut annesinin koluna girmiş. Irmağın karşı yakasındaki yemyeşil tepenin yamacından bir posta treni geçiyor, bir lokomotif, iki vagon. Vagonlardan birinin penceresine dirseklerini dayamış dışarıyı tasasızca seyreden fanilalı bir adam gerçekten var mı, yoksa zihin onu şimdi, servis organize sanayi bölgesinin nizamiyesinden geçerken mi bulup çıkardı şapkadan tavşan çıkarır gibi?

Umut birkaç bardak çay içiyor öğlene kadar. Soğutma sistemleriyle, sanayi tipi buzdolaplarıyla, soğuk hava depolarıyla uğraşıyor. Kompresör seçimleri, ısı yükü, raf sayısı hesapları. İmalathanenin uğultusu camın ardında.

Öğle yemeğinden sonra yürüyüşe çıkıyor. Yalnız başına. Organize sanayi bölgesinde insan ne kadar yürüse de bir yere varamıyor, yerinde sayıyor, debeleniyor gibi oluyor, fabrika binaları öyle geniş, caddeler öyle uzun ki!

"Hayret," diyor Nergis neşeyle, "henüz hiçbiriniz, 'Burada yılan olur mu?' diye sormadınız." Irmak kenarında oturmuş yufkaya sarılı haşlanmış patates ve yeşil soğan yiyorlar. Abidin çay dolduruyor termostan. Can'ın neşesi yerinde, kopardığı bezelyenin tanelerini leblebi gibi çiğ çiğ yiyor. "Şehirlilerin en çok sorduğu sorudur bu," diye açıklıyor Nergis.

Başak, "Olur mu sahiden?" diye soruyor.

Gülüyorlar. Nergis, köyde her evin altında bir yılanın yaşadığına ve yılanların altında yaşadıkları evi koruduğuna dair yaygın bir inanış olduğunu anlatıyor.

Irmağın üzerinde geniş kanatlarıyla balıkçıllar süzülüyor. Belki ırmakta yüzen balıkların içinden bir an bir ürperti geçiyor, pul pul kesiliyor balıklar.

Umut, yaz başında belediyenin astığı, artık harfleri iyice silikleşmiş "Asfaltınız Hayırlı Olsun" afişini görünce saatine bakıp işe geri dönüyor. Öğle tatilinin sonu.

"Burada ağaçlar yürüyor sanki," diyor Başak, ırmağın aşağı taraflarına doğru bakıyor.

Can bir an şaşkınlıkla Başak'a dönüyor. "Ağaçlar yürür mü hiç!" diye kestirip atıyor.

Öyle Olsun

Eşikte durup yalandan birkaç kez öksüren gece... Ayağı takılan, her şeyin üzerine dökülen gece...

Rüyalar gerçeği kovalarken geri dönemeyecekleri kadar uzağa gidiyorlar. Kokoreç ve midye tezgâhlarının önünde sarhoşlar birikmeye başlıyor. Çöp kamyonlarının kokusu, gürültüsü sokakları dolduruyor. Güneybatı ufkunun hemen üzerinde Jüpiter birilerini bir şeylerden korumak istercesine parıldıyor. Poyraz çıkıyor, ağaçlar, çalılar silkiniyor; gençlikleri köylerde, kırlarda geçmiş şimdi rutubetli apartman dairelerinde ömür tüketen ihtiyar kadınların dediği gibi, tam kırk kez silkiniyorlar. Temizleniyorlar. Hava biraz serinliyor. Sokak lambalarının ışığı hafifçe kırılıyor, olduğundan farklı görünüyor bir an her şey, uzaklar yakınmış gibi, önceden mümkün olmayan artık mümkünmüş gibi.

Yalnızca bir an ama. Yalnızca bir an farklı görünüyor her şey.

Çünkü bu şehir de diğer şehirlere benziyor. Burada da karnını doyurmak, başını sokacak bir yer bulmak, hastane-

ye, karakola düşmek gibi dertler var. Bu şehirde de geceleri duvarlara yazı yazarken bir şey gelip insanın bileğinden tutuyor, tabii bu yüzden bazı harfler atlanıyor, sözcükler yanlış yazılıyor. Sonuçta bu şehirde de çoğunluk aynı kanıyı paylaşıyor: "Anarşistler imla bilmiyor."

Yine de, her şeye her şeye rağmen, bu şehirde de birileri, insanlık tarihinin en başında yazılması, yazı yok muydu, çizilmesi, bağırılması gerekeni bir duvara yazıveriyor: "NE TANRI NE EFENDİ!"

Üstelik ünlem işaretini filan da unutmadan!

Sabah olduğunda belediye otobüsleriyle, minibüslerle işlerine gidenler, "NE TANRI NE EFENDİ!" yazısını gördüklerinde, başlarında bu ikisinden de bolca bulunduğundan, duvarlara daha anlamlı, daha işe yarar şeyler yazılması gerektiğini düşünecekler. Vatan ve bayrak ile ilgili şeyler örneğin; aramızdan bazılarının hain olduğunu ve hainleri, imansızları bekleyen kaçınılmaz sonu bildiren şeyler.

Sonra duvarları da yazıları da unutacaklar. Açıktaki tekneyi kıyıdan koştura koştura takip ederek bir gün daha yaşayacaklar.

Güneş öğleden sonra ortalığı kavurduğunda, kışın alev rengi meyvelerini yemek için ateşdikenlerinin dallarına konan ve dallarla birlikte havada sarhoş gibi sallanan güvercinler, saçakların gölgesine çekilip uyuklayacak. Orta yaşlı kadınlar balkonlarda ellerinde yelpazeler, saçlarından söz edecekler: "Bana yapışık fön yakışmıyor. Yüzüm geniş ya benim, kuaföre kabarık fön yapmasını söylüyorum." Yazlıklarına gidemeyen apartman yöneticilerinin canları sıkılacak, yine bir duyuru yazıp apartman girişine asacaklar: "Siz saygıdeğer apartman sakinlerimiz olarak sizlere daha rahat ve huzurlu bir ortam yaratmak istiyoruz."

İkindi ezanı okunurken elektrik kesilecek. Birden sessizlik. Balkon kapıları gıcırdayacak, rüzgârla havalanan, uçu-

şan tüllerin halkalarının kornişlerde çıkardığı tıkırtılar duyulacak o sessizlikte.

Elektrik gelince buzdolaplarının motorları yeniden uğuldamaya başlayacak.

Akşam olacak, gece yine eşikte durup yalandan birkaç kez öksürecek. Anneler, güzel bir şeyi, olmasını istedikleri bir şeyi sabırsızlıkla bekleyen çocuklarını, "Yatacağız, kalkacağız, yatacağız, kalkacağız..." diye avuturken çıplak gerçeği söylemiş olacaklar.

Ve ben bir adım atarak korkuluğa yaklaşacağım, saçlarımı balkondan aşağı sarkıtacağım, kendimi boşluğa bırakacağım. Yolda karşıma iyi niyetli biri çıkacak ve soracak olursa, aşağıdaki insanları gösterip, bir süre yere paralel gittikten sonra onlara anlayamayacakları şeyler anlattım, diyeceğim. Öyle olsun.

Cumartesi

Ahmet evde görüşmek istemediğini söyledi. Biraz güç oldu söylemesi ama söyledi. Hatıralar yüzünden, diye düşündü Umut, ahizeyi kulağıyla omzu arasına sıkıştırmış, iki elini birden bir şeyi iter gibi ileri uzatmıştı.

"Tamam dışarıda görüşelim," dedi, "nerede olsun?" Ahmet'ın yanıt vermesi uzayınca kendi sorusunu kendi yanıtladı: "Kızılay'da, Flamingo'da." Fazla bekleyecek, düşünecek durumda değildi, düşünemiyordu.

Pastanenin arka bahçesi yüksek binaların sınırladığı bir gökyüzü parçasının altındaydı; bu gökyüzü parçası olağanüstü maviydi. Kocaman saksıların içinde küçük birer ağaç gibi görünen bitkilerin yeşili, çevresi camlarla kapatılmış bahçeye bir akvaryum havası veriyordu. Birkaç masayı birleştirmiş oturan saçları boyalı, makyajlı, fularlı orta yaşlı kadınlar da tombul japon balıklarıydı. Gürültüleri bahçeyi dolduruyordu.

Umut, yanlarına gelen garsona, "Çay," dedi. Ahmet'e baktı, "İki çay," diye tekrarladı.

Garson, "Bardak mı fincan mı?" diye sorunca, "Bardak!"

dedi sabırsızlıkla. Çay ne zaman, nasıl gelirse gelsin ama garson gitsin. Sorular bitsin.

Ahmet bir şey söylemeden, hatta hareket bile etmeden oturuyordu.

Umut, Başak'ın sevgililerini pek önemsemediğini ama Ahmet'in farklı olduğunu düşündü. Az konuşuyordu. İçinde bir yerde bir engelinin olduğu, bu engeli oraya koyanlardan birinin bizzat kendisi olduğu anlaşılıyordu. Başak'ın onu sevmesinin, diğerlerine göre onunla daha uzun süre birlikte olmasının nedeni belki de buydu. Ahmet'in bir resmini yapmıştı, füzenle. Üzerine bol gelen, orası burası sökülmüş örgü bir kazağın içinde. Sivri ve keskin yerlere takılıp sürekli sökülen bir kazağın içinde Ahmet.

Bir garson japon balıklarının masasına, üzerinde tek bir mum olan bir pasta götürdü. Alkış sesleri, bağırışlar, kahkahalar...

"İş buldun mu?" diye sordu Umut.

Ahmet, hayır anlamında başını kaldırdı. "Bizimkilere yardım ediyorum." Sonra birden başını eğip sordu: "Nasılsın?" Gözlerini kırpıştırdı. "Türkan Abla, o nasıl?" Sustu. "Cenazeden sonra... Ben gelmek istedim. Ama gelemedim."

Kazağın takılmıştı çünkü, diye geçirdi içinden Umut.

Ahmet cüzdanından küçük bir kâğıt çıkardı; arkası yapışkanlı bir not kâğıdı. "Bunu Başak yazmıştı," diyerek Umut'a uzattı.

Umut, Başak'ın yeşil tükenmezkalemle yazdığı cümleyi okudu.

Garson, kutlama yapan kadınların poz poz fotoğraflarını çekerken pastaneden çıktılar. Yüksel Caddesi'ne doğru yürüdüler. Caddede her zamanki cumartesi kalabalığının dışında bir kalabalık vardı. Günün her saatinde orada olan ayyaşların, dilencilerin, çöp toplayan çocukların, banklarda oturup gelen geçenleri seyreden karanlık suratlı adamların,

seyyar satıcıların, gezmeye çıkmış gençlerin dışında bir kalabalık. Konur Sokağı'nın köşesinde, İnsan Hakları Heykeli'nin çevresinde, kırk-elli kişilik bir topluluk basın açıklaması yapıyor, yumruklarını sallaya sallaya slogan atıyordu. Onları gazeteciler, sivil polisler çevrelemişti. Biraz ötede, Karanfil Sokağı'nın köşesinde çevik kuvvet ekibi, yarı insan boyundaki kalkanlara dayanmış çift sıra halinde bekliyordu.

Umut ile Ahmet bu kalabalığın ortasında bir an büyülenmiş gibi donup kaldı. Cumartesi gününün çevrelerinde hafifçe çalkalanarak mayalandığını, hayat denen o şeye dönüştüğünü, bunun hep böyle olduğunu hissediyorlardı. Gördükleri her şeyin, işittikleri her sesin Başak'ın ölümüyle ve yaşamıyla bir ilgisi olduğunu hissediyorlardı.

Delirmiyorum, Yalnızca Acı Çekiyorum

"Nasıl tuhaf şeyler?" diye sordu Abidin, telefonu alıp sekiye çıkmış, sigara yakmıştı.

"Acaba ben mi abartıyorum, bilmiyorum ki Abidin, bazen onu böyle iki eliyle boşluğu iterken yakalıyorum. Durup dururken boşluğu itiyor, gözlerini sımsıkı kapatıyor, dişlerini de sıkıyor sanki, başını iki yana sallıyor ve ben Umut'un bunu neden yaptığını biliyorum."

"Neden yapıyor peki?" diye sordu Abidin. Doluyazı'nın üzerinde uçan beyaz güvercinlere, takla atışlarına bakıyordu, Deli Seyit'in güvercinleri. Nergis'in annesi kendi evlerinin balkonundaydı, çamaşır asıyordu, el salladı, gel işareti yaptı. Abidin de kulağına dayadığı telefonu gösterdi ona.

"Polisler geldi biliyorsun Başak'tan sonra. O gece evde kimlerin olduğunu, balkonda Başak'ın yalnız olup olmadığını filan sordular. Yani Başak'ı biri itmiş olabilir mi diye... Ondan sonra başladı Umut'ta bu takıntı. Görsen öyle acı çekiyor gibi ki bu hareketi yaparken, ama yapmadan da duramıyor. Bilmiyorum..."

"Konuşmadın mı bu konuyu onunla Türkan Abla, sormadın mı ona?"

"Umut ile bir şey konuşulmuyor ki artık Abidin. Yani biz artık konuşamıyoruz. Bana öyle bakıyor ki, görmen gerek, beni izliyor sanki sürekli, her hareketimi izliyor, delireceğim diye korkuyor, biliyorum. Evde yalnız kalmamı da istemiyor. Arkadaşlarım filan gelsin istiyor."

"Delireceğini mi düşünüyor yani?"

"Evet, delirip aptalca şeyler yapmamdan korkuyor. Bilgi yarışmasına taktı. Bilgi yarışması izlememi, soruları yanıtlamamı istemiyor. Görsen, nasıl dehşete kapılıyor. Hemen kapattırıyor televizyonu. Çok huzursuz ediyor beni."

"Bana da anlattı," dedi Abidin, bir an tereddüt etti, "ama içki de içiyormuşsun Türkan Abla," dedi sonra. Çakandağ tarafında bir alıcı kuş kanatlarını açmış, kendini hava akımına bırakmıştı.

"Abidin!" dedi Umut'un annesi azarlar gibi, "Şimdi de içiyorum... Hem, ne olmuş! Siz daha altınıza yaparken ben..." Sustu, telefonun iki ucunda da bir sessizlik oldu. Sonra, "Türkan Abla?" dedi Abidin. "Olağanüstü bir şey değil ki bu!" diye devam etti kadın. "Yani delirmiyorum ben. Acı çekiyorum yalnızca. Ama Umut'un hafiyeliği yüzünden doğru dürüst acı bile çekemiyorum. İçime atmak zorunda bırakıyor beni."

"Seni güçsüz, iradesiz görmeye dayanamaz o," dedi Abidin, bir an Birolların balkonundan gelen radyo sesine kulak kabarttı. "Senin güçsüz olmana dayanamaz o. Sen biraz zayıf olsan, iki kardeş en savunmasız halleriyle dünyada yapayalnız kalacaklardı sanki. Umut hep böyle gördü hayatı Türkan Abla. Hep böyle gördü o."

"Abidin buraya gelsen birkaç günlüğüne, gelebilir misin? Onunla konuşsan..."

"Gelirim Türkan Abla. Yalnız Nergis İstanbul'da, haftaya gelecek. Can benimle birlikte. Nergis gelince..."

"Kötü bir şey yok değil mi? Niye gitti Nergis?"

"Yok yok Türkan Abla," dedi aceleyle Abidin, sigaradan bir nefes çekti, "gelince anlatırım, salı günü orda olurum herhalde."

"Abidin iyi olur vallahi gelirsen. Ne bileyim elimden kayıp gidiyor sanki her şey. Bak hepimiz okuduk yazdık... Yani aklımızın ermeyeceği şey yok, değil mi? Umut ile Başak'ı iyi yetiştirdim diye düşünüyordum. Bunu düşünüp mutlu oluyordum. Gurur duyuyordum ben onlarla. Ben çok katı durdum, sert durdum... Nefret ettiğim erkeksi bir havaya büründüm, aslında nefret ettiğim bir şey. Başka türlü olmadı işte. Yapamadım. Hiç olmazsa çocuklar iyi, hayata dönükler diye düşünürdüm. Ama bak ne oldu, biri yaşamamayı tercih etti, öteki de ben delirecek miyim, zırhım delinecek mi diye baka baka kendisi delirecek... Gitmiş nereden bulduysa bir kasap önlüğü almış..."

"Kasap önlüğü mü?" diye sordu Abidin, gülümsedi birden, "Giyiyor mu?" Sonra ağlamak üzere olduğunu fark etti.

"Yok, görmedim daha. Odasında, kapının arkasına asmış. Ama acayip bir şey değil mi gidip kasap önlüğü alması? Kaygılanmakta haksız mıyım?"

"Türkan Abla," diyebildi güçlükle Abidin, "telefon kesilecek birazdan... Köyün santralı... On dakikaya ayarlı... Geleceğim ben..."

Konuşma kesildi.

Abidin gözyaşları içindeydi; neredeyse filtresine kadar içtiği sigarayı odunluk tarafına fırlattı. Birol'un tavuklarının bir an aptalca bir neşeyle izmarite doğru koştuğunu görmedi.

Bir Roman Tasarısı

Annem ve arkadaşlarıyla ilgili bir roman... Kenan Amca'nın cenazesinde düşünmüştüm bunu. Öyle hepsini birden yeni kapatılmış mezarın başında, her biri başka bir yöne bakarken görünce... Necmi Ağabey'in bir duvar dibinde çömelmiş ağladığını görünce...

"Çok güzel olur!" demişti Umut, tasarıyı kederle ve kuvvetle sahiplenişi beni şaşırtmıştı.

Heyecanlı heyecanlı konuşmaya başlamıştık. Pek alışık olduğum bir şey değildi. Genelde ben hareket ederim Umut beni seyreder; ben heyecanlanırım, Umut sakinleştirir. Ama bu roman düşüncesine o da kaptırmıştı kendisini. "Bize göründükleri halleriyle yani en neşeli, en çocuk halleriyle anlatalım onları," demişti.

Yılları siyasi mücadeleyle geçmiş bu insanlar aslında pek neşeli sayılmazlardı. Aralarından bazıları öldürülmüş, pek çoğu işkence görmüş, hapse girmiş, hiçbirinin hayatı asla kolay olmamıştı. Belki eşleriyle çocuklarıyla ilişkileri de iyi değildi, kim bilir belki kendi aralarında bile sorunlar vardı. Ama bizim eve gelince rahatlar, neşelenir, çocuklaşırlardı. Bütün evi

bir oyun alanına çevirir, hem bizi eğlendirir hem kendileri eğlenirdi. Birer masal kahramanı gibiydiler. Babamın yokluğunda bana, Umut'a, anneme omuz veren kahramanlar...

Umut, "Evet!" diye heyecanla atılmıştı, "Tam da böyle işte Başak, birer masal kahramanı gibi anlatacağız onları... Sürüp giden bir masalın kitabı olacak bu, bir kuşağın romanı değil."

Ben de onun gibi düşünüyordum, kuşak deyince sona ermiş bir şey geliyordu benim de aklıma.

"Zaten bizim için onlar bir kuşak değil bir hırkaydı!" diyerek gülümsemişti Umut. "Seninle benim herhangi bir uhrevi amacımız olmaksızın giydiğimiz, üzerimizden hiç çıkarmak istemediğimiz bir hırka. Bizi ülkemizin cereyanlı havasından koruyacağına inandığımız bir hırka." Elini coşkuyla kaldırmış, işaretparmağını havaya dikmişti.

O gün Umut'un odasında saatlerce konuşmuştuk. Yaratıcı ve iştahlıydık. Ben, romanın nasıl başlayacağına, neleri nasıl anlatacağımıza dair bazı notlar bile almıştım. Kahramanların isimlerini belirlemiştik: Efsanevi Sendikacı Kenan, Örgütçü Orhan, Merkezi Yürütme Melahat, Pilot Süleyman, Yakışıklı Necmi, Kurnaz Handan ve tabii İngiliz Türkan. Roman, Efsanevi Sendikacı Kenan'ın oğlu, öğrenci derneği başkanı Özgür Ağabey'in bir yürüyüşte gözaltına alınmasıyla başlayacaktı. Acı, karanlık olayları anlatırken bile alttan almayan kibirli bir neşemiz olacaktı. Bunu çok iyi başarabileceğimizi düşünüyorduk.

Ama yapamadık, olmadı bir türlü. Bir iki cılız denemeden sonra vazgeçtiğimizi itiraf edemeden vazgeçtik. Bu ağır geldi bize. Vazgeçtiğimiz için bir diyet ödememiz gerektiğini ve bu diyetin ne olduğunu, birbirimize tek kelime söylemediğimiz halde ikimiz de biliyorduk: Çocukluktan beri oynadığımız, hayal gücümüzün bileğitaşı olarak gördüğümüz Babamız Nerede oyununa birden son verdik, birden, aniden.

Ruhsal Çözümleme

Köpekler insanlara aşağılardan bir yerden üzgün üzgün bakar ve aksak ritimli şarkılar söylerler. Sokak köpeklerinin söylediği şarkılar genellikle çöplüklerde geçen bir hayatın zorlukları ya da belediye tarafından zehirlenmek ile ilgilidir. Ev köpekleriyse şarkılarında, aynada kendini görmenin baş döndüren kederinden ve şehrin dışına götürülüp bırakılmaktan söz ederler.

Çocukken bizim de bir köpeğimiz vardı. Onun şarkı söylediğini hiç duymadım. Bildiği, yapmaktan vazgeçmediği tek şey, evden birinin dışarı çıkacağını anladığında gidip kapının önüne yatmaktı. Kapının altıyla zemin arasına sığacakmış gibi iyice büzülür, imkânı yok yerinden kıpırdamazdı. Biri yaklaşırsa hırlar, hatta dişlerini gösterirdi. O zamanlar boyu ancak köpeğin boyu kadar olan Başak'ı bile, çok sevmesine rağmen, kapıya yaklaştırmazdı. Yine de, ne yapalım ki, dışarı çıkmamız gerekirdi. Kolu indirip kapıyı açmaya çalıştığımızda köpek de yerinden fırlar, dişlerini kapıya geçirir, biz kapıyı kendimize doğru çektikçe o da bir an olsun bırakmadan kapıyla birlikte hareket ederdi, dışarı adı-

mımızı atıp arkamızdan kapıyı kapatana dek. Kapı kapanınca bu kez büyük bir öfkeyle dönüp kendi kuyruğuna saldırır, kuyruğunu yakalamaya çalışırken evin içinde belalı bir hortum gibi döner, duvara, portmantoya, salon kapısına çarpardı. Dişlerini kuyruğuna geçirdiğinde hırıltıları çığlığa dönüşürdü.

Her şey bittiğinde, bütün bu gürültü patırtı sona erdiğinde, inler gibi soluk alıp verir, gidip salondaki masanın altına yatardı.

Yattığı yerden bir şarkı değil, ama bana ya da Başak'a bakıp birkaç kelime bir şey söylerdi. Bu çoğu zaman bir uyarı olurdu: "Sakın beni örnek almayın!"

Oysa çok geçti, bilmiyordu ki çok geçti! Olan olmuştu... Böyle şeyler çocukken olur ve bir daha da silinmez. Terk edilmekten korkmak... Korktuğun şey başına gelince de kendini cezalandırmak... Böyle şeyler çocukken olur bir daha da silinmez.

Köpeğimiz öldükten yıllar sonra o evden taşınırken görmüştüm, kapının kenarında hâlâ duruyordu diş izleri.

Narlılar Köyü'nde Sessizlik

Narlılar Köyü'nde kısa bir sessizlik olduğunda hemen soruyorlardı: "Sonra Abidinim?"

Abidin, salondaki geniş divanlarda oturmuş gülümseyerek kendisine bakan insanlardan gözlerini bir an kaçırıp, sehpanın üzerinde duran yapma çiçeğe, "Dünya muhabbeti her günahın başıdır," yazılı duvar takvimine, televizyonun altındaki rafta duran otuz iki ciltlik ansiklopediye, iç içe yerleştirilip kapı arkasındaki duvara yaslanmış sinilere, kapının doğramasındaki bir çiviye asılmış kırmızı plastikten sinekliğe sıkıntıyla bakıyor ve anlatıyordu, anlatmayı aklına bile getirmediği şeyleri, zavallı Abidin, zihnini bir ağaç gibi sallayıp zorlayarak.

Kimi zaman kendisi değil de, kayınpederinin evinde karşılaştığı bu akrabalar ve tanışlar konuşsun diye cin fikirlilik ediyor, onlar sormadan o soruyor, cevapları konuşanı cesaretlendirecek kadar ilgiyle dinliyordu. Eski adı Arluvan olan köyün çok çok önceden, meşeliğe giden yolun sol tarafındaki düzlüğe kurulu olduğunu, bir yangından sonra şimdi bulunduğu yere taşındığını, batı tarafındaki dik ya-

maç kazıldığında çıkan insan iskeletlerini, köydeki gençlerin altın bulmak umuduyla Balkıdere'nin kıyılarını delik deşik ettiğini, derenin alt tarafında kalan ve adı Zeytinlik olan mahallede bir zamanlar gerçekten zeytin yetiştiğini, Çakandağ'a şimşek çaktığında pırıl pırıl parladığı için Çakandağ dendiğini, yabandomuzlarının geceleri Güzelce Irmağı'nı yüzerek geçip ekinlere zarar verdiğini böylece öğrenmişti.

Ama bunları anlatanlar sonunda susuyor, kısa bir sessizlik oluyor ve hemen soruyorlardı: "Sonra Abidinim?"

"Köyün eski adını araştırdım," diye anlatmaya başlıyordu Abidin. "Arluvan adı bana kalırsa Arnuvanda'dan bozma. Arnuvanda, milattan önce 1400'lerde hüküm sürmüş bir Hitit kralının adı. Galiba 'pınarı seven' anlamında. Bu köy de bir Hitit yerleşimi olsa gerek. Bu da demektir ki üç bin küsur yıllık bir yerleşim burası. Arluvan, Rumca veya Ermenice sanılmış olacak ki Narlılar diye değiştirilmiş sonradan..."

Susuyordu Abidin. Aptalca geliyordu söyledikleri. O zaman bir sessizlik oluyor, dışarıdan bir kaz sürüsünün bağırışları duyuluyor ve soruyorlardı: "Sonra Abdinim?"

Abidin, hayatları ve atalarının hayatları toprağa bağlı olan bu insanlara azotun öneminden, havadaki azotu toprağa bağlayan bakterilerden, topraklarımızın azot bakımından yetersiz olduğundan söz ediyordu. "Yonca ekmekle iyi bir şey yapıyorsunuz," diyordu, "yonca hem hayvanlara yem olur hem de toprağa azot bağlar."

Birden susuyordu Abidin, çok aptalca geliyordu söyledikleri. O zaman bir sessizlik oluyor ve hemen soruyorlardı: "Sonra Abidinim?"

"Haftaya Ankara'dan arkadaşlarım gelecek," diye anlatmaya başlıyordu Abidin. "Benim üniversiteden arkadaşım Umut, ailesiyle birlikte..."

"Sonra Abidinim?"

"Umut da benim gibi mühendis, ama o mesleğini yapıyor tabii. Kız kardeşi Başak. Anneleri de Türkan Abla. Türkan Abla'yla biz aynı tercüme bürosunda çalıştık bir süre. İki dil bilir..."

Susuyordu Abidin. Hemen soruyorlardı: "Sonra Abidinim?"

"Umut ile kimya laboratuvarında tanıştık. Daha ilk gün... Laboratuvarda biliyorsunuz önlük giymek gerekiyor, beyaz önlük, doktor önlüğü gibi. Bir çocuk kasap önlüğü giyip gelmişti. Bildiğiniz kasap önlüğü, tabii herkes güldü. Deney için üç kişilik gruplar oluşturmak gerekiyordu, Umut ile ben birbirimizden habersiz, o kasap önlüklü çocuğun yanına gittik, grup olalım diye..."

Susuyordu Abidin. O zaman bir sessizlik oluyor, hemen soruyorlardı: "Sonra Abidinim?"

Abidin, Ankara'nın kalabalığını, gürültüsünü ve vaatlerini bırakarak geldiği bu Orta Karadeniz köyünde, kısa sessizlikleri kapatılması gereken bir borç gibi algılıyor, "Sonra Abidinim?" diye sorulduğunda, "Ne olsun!" deyip susmayı beceremiyor, anlatmayı aklından bile geçirmediği şeyleri anlatıyordu.

Başak Resim Yapıyor

Kışın, kırağı kaplı bir tepe sabah sisinin içinde kayboluyor. Yazın, sokak lambasının ışığında gece kelebekleri dönüp duruyor. Sonbaharda, kaldırımın hafifçe çökmüş, çukurlaşmış yerindeki su birikintisine iri damlalar düşüyor.

Bunları seyrederken ta derinde bir yerde hissedilen sıkıntı.

Bebekken senin değil de bir başkasının kucağa alındığı, seninle değil de bir başkasıyla göz göze gelinmeye çalışıldığı, büyüklerin gülünç seslerle ve gülünçleştirdikleri suratlarıyla sana değil bir başkasına yaklaştıkları bir günün ya da gecenin, günlerin, gecelerin sıkıntısı.

Bıkmadan iz süren sıkıntı. Yabani buğdayların düzlüğünde rüzgâr olan sıkıntı.

Küçük şeylerden filizlenen, büyüyen balta girmemiş orman. Ona yazgı diyoruz, ama masa saatinin içine nasılsa girip altı rakamının dibinde ölmüş kalmış küçük bir sinek de diyebiliriz. Çünkü artık burada, bu dünyada her şey parçalar halinde ve her bir parça diğerinin yerine geçebiliyor. Yadırgamıyoruz. Çıldırmamız gerek ama yadırgamıyoruz. Ben örneğin hem kendini beğenmiş biri hem bir akvaryum balı-

ğı olabiliyorum, tül tül yüzgeçlerimle aptallık ve ölüm taşıyorum. Bu balık gerçeğin kendisi olabiliyor, ama gerçek daima biraz hüzünlüdür. Gerçeği ararken bir yandan da bulduğumuz anda değiştirmeyi düşleriz. Çünkü aynı zamanda gerçek daima biraz utanç vericidir.

Utanç bizi ikiye böler. İkiye bölünmenin en dayanılmaz yanı, iki parçanın da hâlâ canlı olmasıdır. İnsan herhalde bu yüzden kendini öldürmeye kalkışır. İkisinden biri gitsin, der.

Bilge her zaman tek parçadır ve bir tepeyi tırmanır. Zaten bilgeden beklenen de budur. Bilge tepeyi tırmanırken, yukarıdan bakıyorum yine de körüm, der geniş kanatlı kuş. Dilimi ısırdım derdim içimde kaldı, diye inler taş. Kuşun gördüğü olmak ister bilge, taşın derdini dinleyen. Çünkü ondan beklenen budur.

Ben bilge değilim.

Bir şey sunulmuştu bana, bir hediye, bir meyve. Ama ben o meyveden tadamadım, gök erik gibi kaldı avcumda dünya. Şimdi ben uykusuzum, yalınayağım, kendimle meşgulüm. Kapımın önünde boş peynir tenekeleri, yağmur suyu biriktiriyorum. Kendi kendime, sanatçı tecrübe edinemeyen insandır, diyorum, bu dünyada hiçbir tecrübesi olmayan insandır, ama şimdi sen karala bunun üstünü, yırt sen bunu, olmadı çünkü, olmadı işte.

Nafile.

Bir Çift Ayakkabı

Canan'ın ayakkabılarını çıkarışını, siyah naylon çorapların içinde parmakları görünen ayaklarına terlikleri geçirişini seyrederken, Başak'a da hiç benzemiyor, diye düşündü Umut.

Salona geçtiler.

Canan "Türkan Teyze yok mu?" diye sordu, gergindi.

İçeriden bir yerden, "Buradayım, geliyorum!" diye seslendi Umut'un annesi. Salonun kapısında belirdi, "Balkonda çamaşır asıyordum," dedi. Elleri ıslakmış gibi bileklerinin iç tarafıyla Canan'ı omuzlarından tutup öptü.

Canan kendini Umut'a ve annesine beğendirmek istiyordu, tavırları pek yapmacıktı. Umut bir an acıdı ona. Canan, Nanna'yla yaptığı konuşmaları anlatırken ona bakamadı, başını öne eğdi. Kızın ayağındaki terliklerin Başak'ın terlikleri olduğunu fark etti.

Başak'ın eşyaları konusunda hiçbir şey yapmamışlardı. Odası olduğu gibi duruyordu, her şey olduğu gibi duruyordu, diş fırçası banyo aynasının önündeydi, yine aynanın önünde duran saç fırçasında bal rengi saç telleri... Masasın-

daki kâğıtlar, kalemler, boyalar. Giysilerini yoksullara vermemişlerdi. Bir çift ayakkabısını ihtiyacı olan biri alsın diye bir duvarın üzerine bırakmamışlardı. Böyle bir şey vardı, bir âdet vardı değil mi? Bir ölümün ardından yapılması gerekenler... Bunların peşinden koşarken ölümün acısını unutmak.

Umut, "Sen nasılsın Canan?" diye sorduğunu işitti annesinin.

"Dershaneye gidiyorum," dedi Canan, "ilk ikisinde bir yeri kazanamadım. Bu yıl üçüncü..." Kendine acımadan, özür bildirir gibi değil, doğrudan söylemişti. Umut, kızı biraz daha dikkatli dinlemeye başladı. Başak da böyle konuşurdu, her şeyi doğrudan söylerdi.

"Ben aslında tiyatro okumak, tiyatroyla ilgilenmek istiyorum," diye devam etti Canan. "Lisenin ilk yılından beri istiyorum ama bizimkiler karşı. Artık bu sefer de beni caydırmaya kalkışmazlar herhalde... Başak Abla da resim okumuştu değil mi?" Duvarlardaki resimlere baktı. "Siz karşı çıkmadınız herhalde..."

"Annem de ben de destekledik," dedi Umut. "Başak aslında edebiyat ile güzel sanatlar arasında kararsızdı." Susup annesine baktı. "Ben resim bölümüne gitmesinin daha doğru olduğuna inanıyordum. Başak'ın yeteneğini geliştirmesi için. Yeteneği vardı gerçekten. Çocukluğundan beri. Ama eğitilmesi gerekiyordu. Basit resimler yapmasını istemiyordum. Hani evlilikleri kötü gitmeye başlayınca ya da boşanınca resim kurslarına yazılan orta yaşlı kadınlar vardır ya! Deniz ile kadını özdeşleştirirler, çırılçıplak soyunmuş sonra da eline paletini fırçasını alıp tuvalin karşısına geçmiş kadın resimleri yaparlar, doğurganlığı sembolize ettiklerini söylerler, ince belli büyük göğüslü çıplak kadınları dikenli tellerle sarılmış olarak resmederler falan... Başak'ın böyle resimler yapmasını istemiyordum..."

Annesi elinin bir hareketiyle Umut'u susturdu.

"Başak'ın odasını görebilir miyim?" diye sordu Canan.

Umut onu odaya götürdü. Kız hiçbir şeye dokunmadan kendi etrafında dönerek odayı inceledi. Balkon kapısına bakmamaya çalışıyormuş gibi geldi Umut'a.

"Bir oyundan söz etti Nanna," dedi Canan, "Türkan Teyze'yle sizin 'Başak Nerede' diye bir oyun oynadığınızı mı, oynayacağınızı mı, böyle bir şey söyledi."

Umut nereye gideceği belli olmayan bir öfkenin yine onun yerine konuşmasından korktu. Canan odanın ortasında durmuş soran gözlerle bakıyordu. Umut'un suskunluğu karşısında ne yapacağını bilemedi, giysi dolabına yaklaşıp kapağına yapıştırılmış rengârenk yılan resmini incelemeye başladı.

"Babam evi terk edince... Biliyorsun herhalde... Okulda, sokakta filan bize hep babamın nerede olduğunu soruyorlardı. Biz de Başak ile bir şeyler uydururduk her defasında. Babam şurada, babam burada... Sonra kendi aramızda babamın nerede ne yaptığına dair küçük hikâyeler anlatmaya başladık. Sorulara cevap olsun diye değil tabii. Oyun olsun diye, bir oyundu... Annemin işten eve dönmesini beklerken oynardık. Bazen uçuk, saçma hikâyeler... Gerçekçi, inandırıcı olmak gibi bir derdimiz yoktu. Sadece parlak fikirler ve yaratıcılık. Önem verdiğimiz şey yaratıcı olmaktı..."

Umut anlamlı şeyler söyleyip söylemediğinin farkında değildi. Canan'ın ayağındaki terliklere baktı.

"Nanna bundan söz ediyor," dedi, daha fazla konuşmak istemiyordu. Aklında Başak'ın bir çift ayakkabısını alıp ısı merkezinin bulunduğu tepeyi çevreleyen duvarın üzerine koymak vardı. Aklında bu vardı. Ayakkabıları oraya koyacak sonra da Başak'ın yavaşça havaya yükselip kuru otların üzerine yalınayak konuşunu hayal edecekti. Sabırsızlanıyordu. Kız kardeşinin ayakkabılarından kurtulduktan sonra neler yapacağına, nasıl yaşayacağına dair müthiş parlak fikirleri vardı.

Gazete Haberi

Görevli, iki numaralı kabini gösterdi. Umut kabine girdi, içerisini havasız bulmasına rağmen cam kapıyı kapattı. Ahizenin sıcaklığını kulağında hissetti. Bir iki dakika önce başka biri bambaşka şeyler konuşmuştu bu telefonla, kim bilir hangi şehirle, kiminle...

"Selma'yla görüşebilir miyim? Ben Umut... Arkadaşıyım."

Telefonun diğer ucundaki kız kıkırdadı, bir şey söylemedi. Bir kapının gıcırdadığı duyuldu, sonra uzaktan, "Umut mu?" diye soran Selma ve ayak sesleri.

"Umut?" dedi Selma, der demez Umut'un gözlerinin önünde Selma belirdi. Görüntünün içerdiği cinsellik sarsıcıydı.

Umut yutkundu, "Kardeşin miydi?" diye sordu.

"Evet, Zeynep," dedi Selma. "Umut!" dedi sonra tekrar.

"O kadar özledim ki seni!"

Karşılık olarak, "Umut, Umut, Umut!" diye üç kez tekrarladı Selma, "Bıraksalar sürekli adını söyleyeceğim!"

Çağrıldığını hissetti Umut.

Uçsuz bucaksız bir düzlükteler ve Selma uzaklardan sesi-

ni ona duyurmaya çalışıyor, duy ne olursun, diyerek, sesi yeteri kadar güçlü çıkmadığı için üzülerek, hatta kendini suçlayarak bağırıyor.

Selma'yı, hafifçe öne doğru eğilmiş, kollarını aşağı sarkıtmış, ona sesini duyurmaya çalışan Selma'yı sarıp sarmalamak istedi.

"Çok ihtiyacım vardı seninle konuşmaya..." dedi. "Sesin çok güzel geliyor, çok yumuşak. Beni... Ağlatacak..."

Selma susuyordu ve bu sessizlikte Selma'nın yeni bir görüntüsü belirdi, gözlerini kocaman açmış bakıyordu, olağanüstü sevecendi.

Umut'u şımartmak isteyen bir sesle, dudaklarını biraz fazlaca ileri uzatarak, "Kötü müsün?" diye sordu.

"Bugün..." dedi Umut. Sonra kesik kesik de olsa anlatmaya başladı: "Keşke ben de Abidin gibi naylon yapsaydım şu stajı. Ne işim var Bursa'da! Bugün çok canım sıkıldı... Yani stajla ilgili bir şey değil aslında. Çok canım sıkkındı. Bugün... Sabah gazetede gördüm. Operasyon yapmışlar ya yine... Örgüt evi diye... Ölenlerden birini tanıyorum ben. Çocuk bizim bölümdendi Selma. Sana ondan söz etmişimdir mutlaka. Fotoğrafını koymuşlar. En son görüştüğümüzde tartışmıştık. Bizim korkak olduğumuzu söylemişti, Abidin ile benim. Of, ne bileyim çok saçma çok saçma!"

Sustu. Dönüp postanenin salonuna doğru baktı. Kabini gösteren görevliyle göz göze geldiler.

"Ve ben haberi okurken ne yapıyordum biliyor musun? Misafirhanede kahvaltı ediyordum. İnsan değil de iğrenç bir mahluk olarak... Birden iğrenç bir mahluk gibi hissettim kendimi. Onun fotoğrafına bakıyorum ve kahvaltı ediyorum..."

"Umut!" dedi yine Selma. Umut onun teselli etmeye çalışmasına fırsat vermedi.

"Ortaokuldayken bir haber okumuştum gazetede," diye hızlı hızlı konuşmaya başladı. "Mersin'de bir adam, lop yu-

murtayı çiğnemeden yutarım diye arkadaşıyla iddiaya giriyor. Genç bir adam. Yumurtayı yutuyor ama yumurta o kadar sıcak ki, adamın midesi yanıyor, adam anlamıyor bunu, sonra da ölüyor. Böyle bir şey. Çok saçma değil mi? Kahvaltıda önümde duran yumurtaya bakarken bu geldi aklıma. Sonra şunu düşündüm Selma. Ben sanki o yumurta haberini okuduğumdan beri, bir armağan, bir mucize olduğu söylenen şu hayatın saçma sapan bir şekilde bitebileceğinden korktum hep. İçimde böyle bir korku varken de hayatın tam da bu şekilde, yani saçma sapan bir şekilde sürdüğünü anlamadım. Asıl bundan korkmam gerektiğini anlamadım."

"Bunu hiçbirimizin anladığını sanmıyorum," dedi Selma. "Sabah o operasyon haberini ben de gördüm. Ne düşündüm biliyor musun? Ne düşündüm sana söyleyeyim. Hangi haberi okuduğumda normal hayatımı sürdürmeyi bırakacağım, diye düşündüm. Hangi haberi?" Soruyu buna karar verecek olan Umut'muş gibi sormuştu. Sonra epey bilgece bir edayla soluğunu bıraktı, "Umut ben seni çok seviyorum," dedi, ne dediğini biliyordu.

Pır Diye Havalanan Serçeler

Yerdeki serçeleri seyrediyorlar. Kuru iğde yapraklarının arasında onlarca serçe. Bir şey onları ürkütünce hepsi birden havalanıyor.

"Başak'tan haber alıyor musun?" diye soruyor adam.

"Ne garip ben de tam şimdi Başak'ı düşünüyordum!" diyor kadın.

Aslında garip filan değil: Pır diye havalanan serçeler tanıyan herkesin aklına Başak'ı getirir.

Kapanma Vakti

Umut gergin, sinirli. Gelecekten konuşuyorlar. Sırtını, kaşınıyormuş gibi, ha bire sandalyeye sürtüyor.

Abidin, "Selma'yla sen?" diye soruyor, "Siz ne düşünüyorsunuz, evlenecek misiniz?"

"Geleceği düşünemiyorum," diyor Umut.

Abidin evlenecek. Damatlığını giyecek, Nergis ile el ele nikâh masasına yürürken bir alkış kopacak. Belki biraz aceleyle, beceriksizce kalkacaklar o masadan. Sonra belki çocukları olacak. İstiyorlar. Birkaç yıl sonra, Nergislerin köyüne yerleşecekler. Nergis'in annesi babası iyi insanlar, Abidin onları seviyor. Köyün ilçeye yakınlığı, ilçedeki Anadolu Lisesi, nasıl geçinecekleri, bunlar hep düşünülmüş.

Oysa Umut bir şey düşünemiyor. Selma'yla evlenecekler mi? Çocuk yapacaklar mı? Sadece şunu biliyor: Her şeyi yerli yerinde, tıkır tıkır işleyen bir hayat kurduğunda, o hayatı yerle bir edecek bir felaket kurgulamak da farz olur.

Bunu Abidin'e söylüyor.

"Doğru," diyor Abidin, "insan yarattığını yok edebilmek de ister."

Kır saçlı garson masaya yaklaşıyor. Kuzgun karası bir takım elbise giymiş, kamburu çıkacak kadar uzun. Eğiliyor, masanın üzerindeki ışığın konisine girince yüzünün çizgileri daha derinleşiyor. İki bira bırakıyor.

Umut, bir aya kalmadan taşınacaklarını söylüyor, bundan çok korkuyor ve söze dökmek istiyor. Her türlü değişiklik fikri onu huzursuz ediyor.

"Türkan Abla kiradan kurtulduğunuz için seviniyordur," diyor Abidin.

"Şimdi de kooperatif taksitleri var." Umut gerçeğin kuru sesiyle konuşuyor. Zıtlıkların ekşi diliyle: Giriş katından on ikinci kata. Mahalleden toplu konuta. Şehrin merkezinden otuz kilometre dışına.

Abidin'i bile uzak, soğuk hissediyor.

Hesabı istiyorlar.

Garson ışık konisine girip çıkıyor.

"Dur sen!" diyor Umut, garsonun bıraktığı kâğıda uzanıyor.

Garson parayla birlikte boş bardakları alıyor, upuzun parmaklarını içine sokarak, iki bardağı birden.

Mermer masanın üzeri artık bomboş. Yalnızca tuz taneciklerı. Abidin işaretparmağıyla birkaç tuz taneciğini sürüklüyor. Sonra elinin kenarıyla hepsini masadan aşağıya süpürüyor.

"Hadi kalkalım!" diyor.

Birahane kapanıyor.

Bilgi Yarışması

"Vladimir Nabokov!" dedi kendinden emin. Cin-tonik bardağına uzandı, bardağı ağzına götürmeden önce şakağına dayadı. Başını iki yana salladı.

Kimya mühendisi onu yanıltmadı, düğmeye yine diğer yarışmacılardan önce bastı: "Vladimir Nabokov!"

İçkiden bir yudum aldıktan sonra dilini damağında şaklattı. Bardağı sehpaya koyacakken vazgeçti, burnunun ucuna kadar getirdi. Renkler, şekiller, gerçekler bardağın arkasındaki ters ve bulanık dünyanın içinde uğulduyordu.

Bu mühendisin kazanacağına kesin gözüyle bakıyordu, hatta sezon finaline bile kalabilirdi. Sakindi, cesurdu. Konu başlıklarını, ödül miktarlarını soğukkanlılıkla söylüyor, düğmeye basarken, yanıtını verirken sakinliği elden bırakmıyordu.

Yeni sorunun ekranda belirdiğini görünce sigarasını aceleyle küllüğe bastırdı, öne doğru eğilip sunucunun okuduğu soruyu mırıldanarak bir de kendisi okudu. Arkasına yaslanırken, *"Kötülük Çiçekleri,"* dedi; bir kahkaha attı. Kendisini tutamayıp kahkahalarla gülmeye başladı.

Mühendisi bekliyordu, diğerlerinden umudu yoktu. Üç yarışmacı da başları önde hareketsizdi. Kamera bir süre onları gösterdi. Turizm işletmecisi başını havaya kaldırdı... Hayır düğmeye basmadı, yukarıda bir yere bakakaldı. Kamera stüdyodaki seyircileri gösterirken her zamanki zırıltı duyuldu. Sunucu kibarlıktan kırılarak sürenin bittiğini bir de kendisi belirtti. Doğru yanıtı söylerken, iyice bellesinler diye sanki, elindeki kartla yarışmacıları işaret ederek, "Doğru yanıt, *Kötülük Çiçekleri* olacaktı," dedi. Kartın kenarını diğer elinin avuç içine vurdu.

Mühendisin yüzünde biliyormuş da hatırlayamamış gibi bir ifade var mı diye baktı. Kamera soru başlıklarının yer aldığı panoyu göstermeye başladı.

"Seçme sırası yine sizde," dedi sunucu mühendise.

Dünya Edebiyatı başlığı altında daha iki soru vardı. Ama mühendis astronomi başlığının en düşük ödüllü sorusunu seçti.

Ekranda beliren soruyu çabucak okudu, "Bunu bilirsin mühendis!" diyerek kahkaha attı. Gözü ekranda bir sigara yaktı. Mühendis fazla bekletmedi. "Kopernik," dedi yine sakin, rahat.

Astronominin yeni sorusuna geçmeden önce sunucu yarışmacıların kazandıkları paraları anımsattı. "Ne yapacaksın bu paralarla mühendis?" Hem gülüyor hem de gözyaşlarının okunmaz hale getirdiği soruyu anlamaya çalışıyordu. Koltuğun kollarını sıkıca kavrayıp, "Süpernova!" diye bağırdı.

Sakinleşince sigarasından bir nefes çekti. Üflediği dumanın dağılarak yükselişini izledi. Sehpanın üzerindeki kol saatine baktı. Yarışmacıların yanıt vermesini beklemeden koltuğundan kalktı. Umut'un gelmesi yakındı. Üstünü başını düzeltti. Oğlu onu böyle her akşam bilgi yarışması seyrederken görmeye dayanamıyordu. Başak'tan sonra... Gözleri-

ni dikip bakıyordu. "Sanki çıldırmışım gibi bakıyor," dedi kendi kendine. Bilgi yarışması seyrediyordu sadece, çıldırdığı filan yoktu. Çıldırdığı filan yoktu.

"Süpernova!" dedi mühendis.

Ayaktayken son, uzun bir nefes alıp sigarayı küllüğe aceleyle bastırdı. Salonun penceresini açtı, bardaktaki içkiyi bir dikişte içti. Hızla etrafı inceledi. Koltuğun minderlerini eliyle kabarttı. Sehpayı ayağıyla pencereye doğru itekledi. Bardağı ve küllüğü alıp mutfağa gitti. Hava akımı olsun diye balkonun kapısını da açtı. Küllüğü yıkarken içeriden mühendisin "Paralaks ya da ıraklık açısı!" dediğini duydu.

Küllüğü lavabonun içine atar gibi bıraktı, alelacele televizyonu kapatmaya gitti.

Belediye Otobüsünde

Küçük kız karşılarında durdu, "Siz ne konuşuyorsunuz bakalım böyle kendi aranızda?" diye sordu.

Umut, ilkokul öğretmenini taklit ederek konuşan kızı düşmesin diye kolundan tutarken, "Okuduğumuz bir kitaptan söz ediyoruz," dedi son derece ciddi.

"Ben kitap okumayı çok severim," diyerek babasının yanına döndü kız. Tekli koltuklardan birinde uyuklayan adamcağızın dizlerinin arasına girdi, etrafa bakmayı, elindeki parlak şeker kâğıdıyla oynamayı sürdürdü.

Umut ile Başak, adamın tırnakları kirli iri elleriyle kızını kavrayışını, başının öne düşmesine engel olamadan uyuklayışını seyrettiler. Yorgun ve yaşlı görünüyordu adam. Ellerinden işçi olduğu anlaşılıyordu. Küçük kızın rahatlığı, özgüveni şaşırtıcıydı. Arada bir otobüsteki diğer yolcuların yanlarına gidiyor, onlara sorular soruyor, kendinden, okulundan söz ediyor, sonra tekrar babasının yanına dönüyordu. Cumartesi akşamı yorgun, biraz da utangaç uyuklayan babasının yanına.

"Bir insanı okuduğumuz kitaptaki bir kahramana benzet-

tiğimizde bunu o insanı yargılamak için değil, anlamak için yaparız. Çünkü edebiyat da doğa gibi her türlü bilgeliğin kucağı..."

"Of, kes artık şunu Umut!" dedi Başak, hâlâ küçük kıza bakıyordu. "Benim annemi yargıladığım filan yok. Üstelik annemin romandaki Filiz'e benzediğini bile söylemedim. Filiz'in içini görebiliyoruz, ama annemin içini görebiliyor muyuz Allah aşkına. Ben bunu söylüyorum işte..."

Umut başını eğmiş, düşünüyor gibiydi.

Bir yaz akşamı, toplu konut bölgesinden şehir merkezine giden, boş sayılabilecek bir körüklü belediye otobüsünde, iki kardeşin de elinde neşter vardı. Otobüs eskiydi, körükten sonraki bölümde oturan yolcularını fena halde sallıyor, hatta kimi zaman koltuklarından zıplatıyordu.

"Hep mi güçlü bu kadın! Hiç mi ağlamaz, kendini zayıf hissetmez! Çeviri yapmaktan hiç mi yorulmaz! Babamın bizi bıraktığı anda taşlaşmış kalmış sanki..."

Umut elini Başak'ın dizine koydu, Başak sustu. Ağabeyine baktı.

"Ben daha çişimi bile söyleyemezken," dedi Umut, "annem ile babam arasında bir eşitsizlik olduğunu fark etmiştim."

Küçük kızın şoförle konuşmasını seyreden Başak "Nasıl bir eşitsizlik?" diye sordu.

"Fiziksel bir eşitsizlik," dedi Umut, tekrarladı: "Fiziksel."

Başak dönüp ağabeyine baktı. Sağ kaşını kaldırmıştı, kaşı birkaç kez seğirdi.

"Babam annemden daha güzel görünürdü bana. Sana da öyle gelmez miydi?"

Başak omuzlarını kaldırıp dudaklarını ileri uzattı. "Daha neşeliydi sanki."

"Kesinlikle daha güzeldi. Yakışıklı adamdı. Gözleri çok ilginç gelirdi bana, gri gibiydi. Gür bıyığı. Çıkık elmacık kemikleri. Çocukken babamınki gibi görünsünler diye ken-

di kendime elmacık kemiklerime yumruk atardım. Ceket giymek isterdim. Yandan cepli pantolon. Onun ceketinin önü açık, elleri pantolonun ceplerinde kapıda belirişi. Uzun boyuyla... Bayılırdım babama. Ama aynı zamanda babamın yakışıklılığı anneme yapılmış bir haksızlık gibi gelirdi. Bu haksızlığa karşı annemin yanında yer almam gerektiğini düşünmüştüm. Neden böyle düşündüm bilmiyorum. Babam evi terk edince sevindim ben Başak. Gerçekten. Babam anneme daha fazla haksızlık yapmayacak diye sevindim."

Başak kendi kendine konuşur gibi, "Babamın gitmesi değil kalması haksızlık öyle mi?" diye sordu. Sonra yüksek sesle, "Ama evet, böyle karmaşık canlılarız işte, hele de çocukken, değil mi?"

Umut cevap vermedi.

Başak'ın gözleri dolu doluydu. "Ama artık geçti Umut, bitti!" dedi, "Geride kaldı. Bitti. Bir haksızlık filan yok. Bak hâlâ annem ile ilgili tek söz söyletmiyorsun. Bırak ne düşünüyorsak söyleyelim. Annemi koruman filan gerekmiyor... Bazen size öyle kızıyorum ki! Bana da geçirdiniz işte korkularınızı!"

Umut gözyaşlarını tutamayan Başak'ın koluna girdi.

Babasının dizlerinin arasına dönen küçük kız işaretparmağını salladı. "Kavga etmeyin bakayım!" dedi yine ilkokul öğretmeni edasıyla.

Kedi Bakıcısı

Kedi patilerini bitiştirdi. Bir biblo gibi. Hareketsiz. Gözlerini Umut'a dikti. En kötüsü de buydu.

Oyun istiyor herhalde, diye düşündü Umut, acıkmamış daha.

Oturduğu yerden salona şöyle bir baktı. Bülent ile Jale'nin kediyle oyun oynarken kullandıkları kütük pencerenin önünde, yerdeki büyük saksıların arasında duruyordu. Gidip kütüğü aldı, yüzeyi kedinin pençe izleriyle doluydu.

"Bak!" dedi kütüğü kediye gösterip, sonra yere koydu, yuvarladı. Kütük, kedinin bakışları altında, parke zeminde takırtılar çıkararak ilerledi, hafifçe yön değiştirdi, durdu. Kedi gözlerini tekrar Umut'a dikti. En kötüsü de buydu.

Umut, kediyi cesaretlendirecek bir şeyler söyledi. Gidip kütüğü ayağıyla ileri geri yuvarladı. Kedi oralı olmadı.

"Yemek koydum yemiyorsun, oyun desem, onu da oynamıyorsun!"

Beni yadırgadı, diye düşündü, kendi evinde sahipleri yokken bir yabancıyı görünce yadırgadı. Ne yapacağını bilemeden bir süre oturdu. Kediye baktı. Kedi de ona bakı-

yordu, hem de bir yargıç gibi. Umut'u bilmediği, anlamadığı bir dünyanın katı yasalarıyla çoktan yargılamış, suçlu bulmuştu.

Umut elini havada gelişigüzel hareket ettirdi. Burada, bu koltukta oturmuş Bülent'e veya Jale'ye bir şeyler anlatırken farkında olmadan hareket ettirdiği eline kaç kere atlayıvermişti kedi. Oysa şimdi, onu azarlayacak, yapacağı hareketi önceden anlayıp ensesinden tutacak sahipleri de yokken, kedi hareketsiz, gözlerini Umut'a dikmiş bakıyordu. Hava kararıyor, kedinin gözbebekleri gittikçe büyüyordu.

Bülent ile Jale olmayınca beni yadırgadı, diye düşündü yine Umut, belki de yaşadığım acıyı hissetti. Kalkıp salonda dolaşmaya başladı, kedinin ilgisini çekebilecek bir şey aradı, sonra da ilgilenmemenin daha iyi olacağına karar verdi. İlgilenmezse kedi alışırdı belki, evde, çevresinde insan olmasının güvenini hissederdi. İki gün yalnız kaldığı için baş gösteren o kederli yabanilikten sıyrılır, insanlara ve hayata küsmezdi. Gider yemeğini yer, suyunu içer sonra da gelip Umut'un önünde sırt üstü yatar, yuvarlanırdı. Kütükle bile oynayabilirdi, peşi sıra çılgınca yuvarlanarak.

Böyle düşünürken, "Başkasının evi!" dedi birden Umut yüksek sesle, "Başkasının evindeyim!" Dönüp baktı. Kedinin gözleri hâlâ üzerindeydi.

Mutfağa girdi. Kediye seslendi. Yok. Buzdolabına dayanıp çevresine baktı. Ocağın üzerinde çaydanlık. Bulaşıklık boşaltılmış. İçinde kahverengi emaye tepsisiyle fırın. Tezgâh temiz, düzenli. Armut rengi mutfak dolaplarının kapakları kapalı. Yerde su damacanası. Yere serilmiş gazete kâğıdı, üzerinde kedinin mama kabı, su kabı. Salona doğru dönüp kediye bir kez daha seslendi. Bekledi. Gidip baktı, kedi salonun kapı eşiğinde durmuş ona bakıyordu.

Ne yapacağını bilemediği için yeniden salona girdi. Pencereden dışarıyı seyretmeye koyuldu. Hava iyice kararmıştı.

Sokağın karşısındaki evlerden birinde perdeleri çekilmemiş, ışıkları açık bir salonda genç bir adam, bir bebeği havaya atıp tutuyordu. Avuçlarını cama dayayıp onlara baktı.

Dönüp pencereye yakın koltuklardan birine oturdu. Sağ ayağını sürüyerek ileri doğru uzattı, sonra birden fırlayıp bir biblo gibi oturmuş kendisine bakan kediye saldırdı.

Deniz Gibi

Doğrusu Mesut'un hafızası etkileyiciydi. Kahvaltılıkları ve ilk çayları masaya bıraktıktan sonra mutfağa dönmüş, biraz sonra da mutfağın arka bahçeye açılan kapısından çıkıp çamaşırhane olarak kullanılan kulübenin hemen önündeki ağaçtan bir limon koparmıştı. Ahmet'in sabah ilk çaydan sonraki bütün çayları su bardağında ve bir dilim limonla içtiğini unutmamıştı.

Başak, "Nasıl çay tiryakisisin anlayamıyorum!" dedi, limon diliminin yeşiline, Ahmet çayı karıştırdıkça bardaktaki kırmızının hafifçe açılmasına, güneş ışığının çay kaşığında bulanık bir tepe noktası oluşturarak son bulan sarı prizmasına bakıyordu. Prizmanın içinde kırmızı, beyaz, yavruağzı çiçekleriyle yaprakları tozlu sardunyalar, aralarından buğulu sarı üzüm salkımlarının boy gösterdiği yeşil, yer yer sarı ve kahverengi asma yapraklarının dalgalı örtüsü ve en yukarıda masmavi gökyüzü ki içinde muhakkak beyaz da var, uykunun beyazı, unutuşun beyazı, uzun bir yolculuktan sonra damarlarda akan kanın beyazı, beyaz çarşafın üzerinde.

Uyandıklarında güneş epey yükselmişti, deniz göz kırpar gibi parıldıyordu. Yatağa oturmuş bikinisini giyen Başak'ın çıplak sırtına baktı Ahmet. Upuzundu. Ipıssızdı. Bu ıssızlığın içinde sanki yabanıl atlar dolaşıyordu. Doru atlar, kır atlar, boz atlar, yağız atlar. Sağrıları seğiren atlar. Sonra Başak bikinisinin kopçasını taktı, dönüp Ahmet'e baktı atları ürküterek. Omuzlarına, saçlarına doğru koştu atlar...

Kıyıya indiler. Deniz, Başak'ın ıslak saçlarıydı, başka bir şey değil. Ahmet, ıslak saçların kendisinden uzaklaşmasından duyduğu korkuyu yenmeye çalışarak Başak'ın peşi sıra kulaç atıyordu. Başak sonunda durdu. Kocamandı gözleri. Birlikte kıyıya baktılar. Yüksek tepelerle çevrili koy, sonbahar durgunluğu içindeydi, denize uzanan ovada yapraklarını döktü dökecek badem ağaçlarının turuncusu, zeytin ağaçlarının yeşil gümüşüne karışıyordu.

Ahmet, ıslak mayolarını balkonun demirine astı. Balkondaki tahta sıraya oturdu, güneşin altında. Neredeyse ayaklarına dokunan asma yapraklarına, parıldayan denize, boz tepelere, havayla suyun iç içe geçtiği ufka bakıyordu. Başak duştaydı. Sonra sesler kesildi. Ahmet güneşin vücudunu yaktığını duydu. Titredi. Kalkıp odaya girdi. Başak beyaz bir havluya sarınmış yüzüstü yatıyordu.

"Sırtın ıpıssız," dedi Ahmet parmaklarını Başak'ın kürekkemiklerinde dolaştırırken. Sonra konuşmaya başladı ve çok konuştu, durmadan konuştu, ömründe hiç bu kadar konuşmamıştı. Sabaha kadar yağan bir gece yağmuru kadar güzel olduğunu söyledi Başak'a. Öyle uçsuz bucaksızsın ki, dedi, kıyıya yaklaşan gemilerin direkleri görünmüyor. Sen şimdiki zamansın, dedi, şimdiki mükemmel zaman, içinden cümleler geçiyor. Seviyorum seni, dedi, üzüm gözlerini, bakışlarının ağır salkımlarını, gidip de dönmek için biri bile yeter bana. Salıncaksın sen, dedi, sesin açık pencereden içeri doluyor. En çok bir mucizeyi

reddedişini seviyorum, dedi, anlam kapımızı çaldığında açmayışını, hiçbir yerde yokuz, hiçbir yerde yokuz. Yazın buzdolabından çıkmış soğuk bir şeftaliyi ısırdığında tadın yarısı sanki dışarıda kalır ya, işte şimdi bunun acısını senden senden senden çıkaracağım, dedi. Başak bir şey hatırlamış gibi inleyerek kalçalarını kaldırıp kuvvetlice sıktığında, Bütün sözcükleri değiştiriyorsun dudaklarımdan başlayarak, dedi, bütün sözcükleri dudaklarımdaki, dedi, kendini Başak'ın üstüne bıraktı.

Uyandığında Başak yatakta değildi, balkonda, ayaklarını demire uzatmış manzarayı seyrediyordu. Ahmet'in elini tuttu, "Hadi yürüyelim!" dedi.

İki yanında seraların sıralandığı asfalt yoldan ovanın ortasına doğru yürüdüler. Büyük bir harnup ağacının dibine düşen harnupları topladılar. Bir badem bahçesinin yığma taştan duvarı boyunca ilerleyip daha batıdaki yerleşim yerlerine giden yola çıktılar. Yol biraz deniz seviyesinde gittikten sonra yükseliyordu. Zeytin, badem ağaçları bitiyor, dağınık üç beş çamdan sonra, fundalar, defneler, zakkumlar, yabani zeytinler, kocayemişler başlıyordu. Sol yanlarında denize inen yar gittikçe dikleşiyor, Başak da Ahmet de kendilerini yürüyor gibi değil denizin üzerinde uçuyor gibi hissediyorlardı. Denize bakıyorlardı. Açıklardan koylara dönen yelkenliler, çok uzaklardan geçen büyük bir gemi gördüler. Güneşin doğudaki tepelerin üzerine vuran portakal rengi ışığını, denizin yüzeyinde yol yol ürperen suları, pansiyonun bulunduğu sahili, renkten renge giren akşam göğünü seyrettiler. Sağ yanlarındaki yamaçta durdukları yerde kalakalmış büyük kayalara ürpertiyle baktılar. Geri dönerken alacakaranlıkta deniz, tepeler, gökyüzü, bütün manzara başka bir gezegenin, hayatın olmadığı bir gezegenin manzarası gibi görünüyordu.

Koya geri döndüklerinde havanın iyice kararmış olması-

na rağmen sahilde oturdular. Deniz küçük dalgalarla kıyıya vuruyor, dalga sesiyle birlikte birbirine çarpan taşların şıkırtısı duyuluyordu.

"Biz de deniz gibiyiz," dedi Başak, "tek derdimiz yerinden oynatamadığımız taşlar."

Başak, biz, diye konuşmuştu ama Ahmet onun aslında kendisinden söz ettiğini biliyordu.

Yolun Sonuna Doğru Haklı Çıktı Dostoyevski

Abidin ağlamamak için kendisini zor tutuyordu. Doktor, kayıp duygusuyla baş edemeyen insanların ya kaybettikleri şeyleri küçümsemek ya da olduğundan fazla görmek, abartmak gibi bir tavır sergilediğini söylemiş, soğuk bir ifadeyle eklemişti: "Arkadaşınızda bu ikincisini gözlemliyoruz." Umut, Başak'ı kaybetmeden önce de olduğundan fazla görür, fazla önemserdi. Bu şimdi Abidin'e çok kederli bir şey olarak görünüyor, Umut'un alışık olmadığı taşkın tavırları canını daha da yakıyordu.

"İlaçlar yüzünden," diye açıkladı Umut. Açıklanması gereken bir durum olduğunun farkındaydı. Çok konuştuğunun, içi boş bir neşesi olduğunun da farkındaydı. Doğrusu tek bir şeyin, asıl farkında olması gereken o şeyin dışında her şeyin farkındaydı.

"İlaçların etkisi herhalde," dedi tekrar, "bir haftada başka biri oldum." İki elini birden başının iki yanında sağa sola salladı. Yüzündeki, ellerindeki tırmıklar geçmek üzereydi.

"Herkesi seviyorum Abidin. İşyerindeki insanlar geliyor aklıma. Ne kadar iyi insanlar, ne kadar anlayışlılar, diye düşünüyorum. Aylarca katlandılar bana."

Zihninin işleyiş hızına yetişmek istiyormuşçasına gözlerini kısıp başını öne eğdi.

"Sigaraya başlayacağım biliyor musun? İmalattaki çocuklara yakın olmak, onlar için bir şeyler yapabilmek istiyorum. Sigara onların yakınlık kurma aracı. Birinden söz ederken, 'Benim onunla muhabbetim var, birbirimize sigara tutuyoruz,' diyorlar. Belki Başak'ı severlerdi, anlarlardı. Başak sigara içiyordu çünkü. İnsanların birbiriyle yakınlaşma ihtimali vardı, Başak'ın intiharı bu ihtimali ortadan kaldırdı."

Sigara dumanı üfler gibi çenesini kaldırıp üfledi. Abidin bir şeyler söylemek istiyor, söyleyemiyordu.

"Bana herkes, 'Neden?' diye sordu Abidin. Annem bile sordu, bakışlarıyla sordu: Neden? Neden? Benim bilmem gerekiyordu. Başak bana her şeyini anlatırdı. Bütün iç dünyasını. Çocukluktan beri. Biz elimizde fenerlerle birbirimizin ruhsal dehlizlerinde dolaştık, tarihöncemize ait mağaraya girdik, orada annemi elinde büyük bir mızrakla bir yaratığı kovalarken gösteren bir duvar resmine hayranlıkla baktık." Mızrak atma hareketi yaptı, sonra, "Bu bir av sahnesi!" dedi.

Avuçlarını birbirine sürterek biraz düşündü. "Yalnızca Başak da değil, aslında bana herkes her şeyini anlattı..."

Abidin onayladı, "Ben de anlattım," dedi suçlu gibi, sesi cılız çıktı.

"Anlayacağımı düşünüyorlardı," diye devam etti Umut, hastaneden geldikten sonra banyo yapmış, koyu gri bir eşofman giymişti. Bu eşofmanın içinde olduğundan daha yaşlı görünüyordu. Ağır bir ameliyattan çıkmış gibi, diye düşündü Abidin ya da uzun sürecek bir intihara ara vermiş gibi.

"Anlıyorum gerçekten de..." Kütüphaneyi gösterdi, "Ama bak, yolun sonuna doğru haklı çıktı Dostoyevski. 'Her şeyi fazlasıyla anlamak hastalıktır,' demiş ya... Ben de hastalandım işte."

Abidin gülümsemeye çalışarak kitaplara baktı. Hayatında ilk kez kitaplardan biraz ürktü sanki. Farklı kalınlıkta, boyda ve renkteydiler ama gizli, ortak bir niyetleri vardı ve bu niyetleri anlaşılmasın diye sırtlarını dönmüş yan yana duruyorlardı.

Umut'un sesindeki, yüz ifadesindeki o budalaca neşe bir an kaybolur gibi oldu. Abidin, pencerenin dışındaki pembe-mor bulutları gösterdi. "Akşam oluyor," dedi. Söylediği şeyden utandı.

"Bazı sesler duyarız değil mi Abidin, bazı cümleler?" diye sordu Umut. Abidin'in ulaşamayacağı bir yerden konuşuyordu, neşesi geri gelmişti. "Kimse söylememiştir, ağzını bile açmamıştır, ama biz yine de bazı cümleler duyarız. Benim duyduğum ama hep, hep duyduğum cümlelerden biri şu: 'Artık ailenin erkeği sensin Umut!' Bu cümleyi kimsenin bana söylediğini sanmıyorum. Annem imkânı yok böyle şeyler söylemez. Babam giderken hiç öyle konuşma yapacak filan durumda değildi. Nanna, desen, babamın bizi terk ettiğini bir türlü kabul etmek istemediği için o da söylememiştir. Ama ben duydum işte bu cümleyi, hep duydum, hep. Şimdi bile duyuyorum, içeride annem arkadaşlarıyla oturuyor, biz seninle burada konuşuyoruz, ben o cümleyi duyuyorum. Biraz uğultu var, derinden geliyor ses, ilaçlar yüzünden herhalde, yine de duyuyorum."

İşaretparmağını havaya kaldırıp odanın zemininde bir noktaya gözlerini dikti, sesi Abidin'e de duyurmak ister gibiydi. Abidin kendisinin de bir çaba harcaması gerektiğini düşünerek oturduğu yerde hafifçe öne eğildi.

"Her şeyi bir perdenin gerisine itti bu ilaçlar. Öte yandan hiç olmadığı kadar yaşama sevinciyle doluyum. Yaşamak istiyorum. Başak'tan sonra... Yaşamak... Can gibi bir oğlum olsun istiyorum mesela. Oğlumla birlikte uzun uzun aya bakalım, sonra o gözleriyle gökyüzünü tarasın ve 'Peki baba dün-

ya nerede?' diye sorsun." Kendi kendine güldü. "Selma'yı aramak geçiyor aklımdan. Onun karşısına çıkmak istiyorum."

Abidin irkildi.

"Korkma!" dedi Umut, Abidin'e bakarak, "Nişanlandığını biliyorum. Unutmadım. Ama onu görmek istiyorum. Artık benim de çocuk istediğimi söylemek için. Bunu söylemek için. O kadar."

Abidin kendisini çok çaresiz hissetti, arkadaşını anlayamıyordu.

"Dün hastaneye senden hemen sonra kim geldi Abidin biliyor musun? Canan. Hani şu Nanna'ya arada sırada telefon edip Başak gibi konuşmasını istediğimiz kız. Ben onun aptal biri olduğunu düşünürdüm. Daha önce Başak ile ilgili bir şeyler sormak için buraya da gelmişti. Kendini acılı insanlara adamış bir hemşire havası vardı. Bize yaptığını düşündüğü iyilikle anlamsız hayatına anlam katıyor. Ama dün sevdim kızı, fena biri değil aslında. 'Yine gelirim,' dedi. Gelsin Abidin. Başak'ın kötü bir kopyası da olsa, gelsin. Hem sonra biliyorsun, yaşamda kusursuz kopya diye bir şey yoktur, olsaydı yaşam olmazdı."

Biraz yorulmuş gibiydi Umut, sırtını duvara dayamış dizlerini göğsüne çekmiş otururken, vücudunu yavaşça yana devirip başını yastığa koydu, ayaklarını uzattı. Tavana bakıyordu.

"Zavallı Ahmet!" dedi, "Benimle görüşmek istemişti. O da nedenini bilmek istiyordu, herhalde kendisini de sorumlu tutuyordu. Buluştuğumuzda Başak'ın yazıp ona verdiği bir notu gösterdi bana. Biz sanki ikimiz Başak'ın neden intihar ettiğini araştıran iki dedektifmişiz, *o not da çok önemli* bir ipucuymuş gibi."

"Notta ne yazıyordu?" diye sordu Abidin.

"Bildiğim bir şeydi... Başak resimlerinin bazılarına uzun cümleler biçiminde adlar vermişti. Notta da o cümlelerden

biri yazılıydı. Ama şimdi unuttum. Paralel gittiğini, sonra insanlara anlayamayacakları bir şeyler anlattığını söylüyordu galiba, öyle bir şey. Nedense bunu yazıp Ahmet'e vermiş."

Abidin içine düştüğü bulaşık suyuna benzer meraktan kurtulmak istiyordu, başaramadı: "Böyle bir resim yapmış mıydı?"

"Asıl sorun bu adda bir resim yapıp yapmadığı değil Abidin!" dedi Umut, yine canlanmıştı. "Asıl sorun anlayamayacağımız şeyler anlattığını söylemesinde. Bu yanlış! Çünkü insanız. Anlarız!"

Birden yataktan fırladı. "Hadi gel salona geçelim," dedi bir hamlede ulaştığı odanın kapısını açarken. "Bu akşam Nanna'ya gideceğiz. Gideceğiz. Yoksa benim yerime de Nanna'yı arayacak birini bulmak gerekecek."

Abidin, arkadaşının canlılığına şaşırdı. Hasta olan kendisiymiş gibi yorgunluk ve çaresizlik içinde Umut'un peşinden gitti.

Uykunun Yaza Açılan Kapısı

Eski bir apartmanın giriş katı. Arka bahçeye bakan oda. Çocukların odası.

Kadın sırtını kızının yatağına dayamış, yüzü diğer yatakta yatan oğluna dönük, yerde oturuyordu. Gençti, ama kocası onu iki çocukla bırakıp gittiği için genç değildi, güzel değildi, geçmişi düşünecek halde değildi. Çok yorgundu.

"Anne bana bak! Anne bana bak!" dedi küçük kız, iki eliyle annesinin çenesini tutmuş başını kendisine doğru çevirmeye çalışıyordu.

Kadın yerden kalkmadan döndü, sırtını radyatöre dayadı, sol omzunun hemen altından küçük kızı gözlerini dikmiş bakıyordu. Elini uzatıp parmaklarını annesinin kıvırcık saçlarına geçirdi. Nereden nasıl geleceğini bilmediği bir şeyi bekler gibi biraz huzursuz, öğle uykusunu bekliyordu.

"Uykunun yaza açılan bir kapısı varmış," dedi kadın. "Bazen başka mevsimlere de açılırmış bu kapı, ama en çok yaza açılırmış. Kapı öyle küçük, öyle küçükmüş ki yalnızca uyuyan çocuklar geçebilirmiş bu kapıdan." Bir an sustu, bunları nasıl uydurduğuna şaşırdı.

"Önce ben!" dedi küçük kız, "Önce ben geçeceğim!" Annesinin saçına iyice asıldı.

"Of Başak!" diye söylendi ağabeyi diğer yataktan. Sırtüstü yatmış, hep yaptığı gibi örtüyü başını tamamen kapatacak biçimde iyice çekmişti. Çıplak ayakları açıktaydı.

Kadın saçını kızının elinden kurtarmaya çalışmadan başını biraz eğdi.

"Çocukların da bu kapıdan geçebilmesi için yatağa yattıktan sonra hemen uyumaları gerekiyormuş. Kapıdan tek bir yaza değil, her defasında başka bir yaza çıkılıyormuş. Yalnızca geçmiş, yaşanmış yazlara değil, henüz yaşanmamış yazlara da çıkılıyormuş."

Küçük kız, "Başka bir yaza," diye tekrarladı usulca.

Kadın, içinde neşeli çalgıcılar, her köşe başında mavi el arabalarıyla bekleyen dondurmacılar, tahterevalliye benzeyen büyük ve kıpkırmızı karpuz dilimleri, bisikletler, bulutlara değen uçurtmalar, kovalar dolusu kum ve boy boy kürekler, çizgi film gösteren sinemalar, sarı gazozlar, büyük salıncaklar, renkli çikletler, çikolatalı gofretler ve kaymaklı bisküviler olan yazları anlattı.

Anlatmak kadına iyi geliyordu.

Küçük kızın parmakları annesinin saçını bıraktı, gevşeyen el yavaşça yatağın üzerine kaydı.

Kadın sustu. Çocuklarının soluk alıp verişlerini dinledi. Ayağa kalktı. Salona, işinin başına dönerken, uyudular, diye düşündü, pek çok yazdan birinde kayboldular.

Böğürtlen Topluyorlar

Böğürtlen topluyorlar. Üçünün de elinde birer plastik yoğurt kabı, köyün deniz tarafındaki tepelerinde dolaşıyorlar. Bakınca hiçbir şey yok. Sadece güneş. Sonra bir köpeğin uzaktan boğuk boğuk havlamasıyla veya bir kuş ötüşüyle beliriveriyor yosun yeşili çimenler, sararmış otlar, dikenler, mor, pembe, mavi çiçekler, sarıdan kızıla değişen renkleriyle irili ufaklı kayalar ve böğürtlen çalıları.

"Bakın bu kırcan," diyor Abidin, dikenli, tırmanıcı bir bitkiyi gösteriyor. "Dikenucu da diyorlar. Taze sürgünlerini koparıp kavuruyor, böreğini yapıyorlar."

Umut biraz geride kalıyor. Rüzgâr, konuşarak yürüyen Abidin ile Başak'ın seslerini kopuk kopuk getiriyor.

Bir çalının ardından ihtiyar bir kadın çıkıyor birden. Başı sallanıyor kadının, eşkin giden bir atın üstündeymiş gibi sallanıyor başı kadının. Ağlamayı unutmuş, sürekli gülümsüyor. Umut'a nereden geldiğini, adını, yaşını soruyor. "Evlisin herhalde," diyor, "çocuğun var mı?" Umut bir şey söylemiyor. Kadın gülümsüyor. Hırkasının cebinden bir avuç leblebiyle kuru üzüm çıkarıp uzatıyor, çerçöp, kumaş ve

yün topaklarıyla birlikte. Sonra Umut'u yanaklarından öpüyor. Yamaçtan aşağıya adımlarını yan yan atarak iniyor.

Umut kadının verdiklerini pantolonunun cebine koyuyor, büyük bir böğürtlen çalısının çevresinde dolanan Başak ile Abidin'e doğru yürüyor. Kararmış, iyice olgunlaşmış meyveler uzaktan seçilebiliyor. Darmadağınık çalının her dalına ulaşmak zor. Dikenler sert, kuvvetli. Yapraklarda yaz yorgunluğu. Beyaz yoğurt kaplarının içinde siyaha çalan mor, kırmızı böğürtlenler. Bazen arka arkaya birkaç böğürtleni kopardıkları gibi ağızlarına atıyorlar. Sulu, mayhoş.

Umut, meyvelere uzanan eline bakıyor. Güzel lekeler parmaklarında, batan dikenlerin bıraktığı izlerle birlikte. Böğürtlen ve kan lekeleri. Kendimi korumayı beceremiyorum, diye düşünüyor, kendimi korumak utanılacak bir şeymiş gibi geliyor.

Aslında üç kadın olduklarını söylüyor Abidin. "Şimdi biz üç kadınız," diyor. Kısa kollu gömleğini pantolonunun içine sokmuş, ince deri kemerinin tokası güneşte parlıyor. Çalının ortalarına doğru sokulmaya çalışıyor. Umut'a bir dalı tutup kendine doğru çekmesini söylüyor.

"Toplayıcılık kadın işidir, biliyorsunuz," diyor. Yoğurt kapları dallara, dikenlere sürtündükçe gıcırtıya benzer sesler çıkıyor. Abidin, "Doğada böyle kimlik, ruh değiştirmeler, yer değiştirmeler mümkün," diye devam ediyor. "Zaten doğa da bu yüzden doğa. Olduğun gibi kalmak mümkün olmadığı için, insanı tersyüz eden bir canlılığın kucağı olduğu için."

Ben de tersyüz olacağını neredeyse, diye düşünüyor Başak. Tenini yakan, dudaklarını kavuran güneş ışınları, içine çektiği hava, alnında, boynunda, koltukaltlarında biriken ter, açık yürekli kır, hep birlikte kendi vücudundan başka bir vücut çıkaracakmış, içinden başka bir Başak, daha serin daha mavi bir Başak çıkaracakmış gibi hissediyor.

Bu yeni Başak'a yer açmak için bir adım geri çekiliyor.

"Bir şey sunulmuştu bana, bir hediye, bir meyve. Ama ben o meyveden tadamadım, gök erik gibi kaldı avcumda dünya. Şimdi ben uykusuzum, yalınayağım, kendimle meşgulüm. Kapımın önünde boş peynir tenekeleri, yağmur suyu biriktiriyorum. Kendi kendime, sanatçı tecrübe edinemeyen insandır, diyorum, bu dünyada hiçbir tecrübesi olmayan insandır ama şimdi sen karala bunun üstünü, yırt sen bunu, olmadı çünkü, olmadı işte. Nafile."

Bir intiharın çevresinde, insanlar...

O kızın intiharıyla birbirlerine yaklaşan...
Kendi içlerine ve geçmişe dalan...
Onu kaybetmenin acısıyla başka sevdiklerine eğilen...

Nasıl da mühimdir aşk sakarlıkları, sevgi ihmalleri; nasıl hayat kurtarır eşin-dostun bakım, onarımı...

Barış Bıçakçı'dan, yine usul usul edebiyat.

"Barış Bıçakçı'nın dingin, gösterişsiz, suskusundan güç alan öykülerinin son zamanlarda okuduğum en güzel öyküler arasında olduğunu söyleyebilirim. Ne anlattığı sanki önemli değilmiş, ama anlatım biçimi ve diliyle de sıradanmış gibi görünüyorsa size, okuma alışkanlıklarınızı adam akıllı gözden geçirmeniz gerekir."

Semih Gümüş

İLETİŞİM 1306
ÇAĞDAŞ TÜRKÇE EDEBİYAT 174

ISBN-13: 978-975-05-0585-0

13.00 TL